

SATELITY

aneb předsudky vůči Romům

Daniel Pražák, Karel Vinš, Barbora Jindrová, Kateřina Jindrová, Filip Mašek,
Jáchym Belcher, Veronika Kaňková, Kristýna Volfová

Soukromé reálné gymnázium Přírodní Škola ops.

26.6.2009, Praha

Obsah

0	Úvod	
0	Proč právě Satelity?	3
1	Metodika	5
0	Příprava na Expedici	
1	Vlastní práce na Expedici	
2	Metodika práce s dětmi- Tvorba animovaného filmu	6-8
0	Úvod	
1	Základní čísla a údaje	
2	Práce	
3	Historie a kultura Romů	9-19
0	Romové ve světové historii	
1	Romové a české dějiny	
2	Holocaust Romů	
3	Kultura	
4	Romská literatura	
5	Romština	
4	Předsudky	20-25
0	Slovník pojmů	
1	Postojový dotazník skupiny Satelity	
2	Výsledky porovnání postojového dotazníku „před zkušeností a po ní“	
5	Deníky	26-32
	Student A	
	Student B	
	Student C	
	Student D	
	Student E	
6	Použitá literatura	33
7	Závěrem...	34

Úvod

Janov, Litvínov, Sokolov...Mohl bych pokračovat ještě dál ve výčtu obcí a měst, které mají jedno společné: Romy. Na těchto místech v uplynulé době došlo k nepokojům a násilí páchaném právě na Romech. Jaká je příčina takových událostí? V médiích se setkáváme s často přetřásanými pojmy jako je romská kriminalita, Romové zneužívající systém sociálních dávek, romský problém a konečně i „řešení romské otázky“.

Je to ale problém Romů? V médiích se dozvídáme o vyhocených sporech a extremistických projevech násilí. Ale do jaké míry těmto projevům nenávisti připravují půdu často skryté předsudky většinové společnosti? Známe vůbec Romy? Co o nich vlastně víme? A nejsou i v nás samých skryté nějaké předsudky vůči nim? Právě předsudky, jejich původ a to nakolik se jimi my sami řídíme, se staly hlavním tématem naší práce. Nechtěli jsme shromažďovat data, dělat statistiky nebo grafy zkoumající širší veřejnost, ale spíše poznat vlastní předsudky vůči Romům a porovnat je se zkušeností, kterou nám přinese naše práce. K tomu vedly dvě cesty: za prvé setkat se blíže s Romy a za druhé poznat hlouběji jejich kulturu, jejich zvyky a jejich historii, která je zároveň i smutnou historií předsudků vůči Romům

Příležitost setkat se s Romy osobněji než je pouze vidět někde na ulici, jsme měli díky občanskému sdružení Český Západ. Toto občanské sdružení již devět let působí v Dobré Vodě u Toužimi na poli sociální práce – to znamená že pomáhá zdejším Romům hledat práci, učí je starat se o svojí vesnici a pomáhá účelněji organizovat volný čas zdejších dětí – to jsou jenom některé z činností, které zde Český západ dělá. Na otázku nakolik je tato aktivita úspěšná si můžeme odpovědět jednoduchým příkladem – zatímco před příchodem sociálních pracovníků ze sdružení byla nezaměstnanost až 90%, dneše je až 60ti procentní zaměstnanost.

Strávili jsme tedy přibližně deset dní v sociálně vyloučené romské komunitě v Dobré Vodě, jichom si mimo jiné na vlastní kůži vyzkoušeli životní podmínky a takovém místě. Chtěli jsme také blíže poznat způsob práce čláka o. s. Český západ a na nějaký čas se do ní tak trochu zapojit. Díky postojům pracovníků Českého západu jsme si totiž uvědomili, jak moc je důležité zabývat se tím nakolik vlastně Romy známe. Pracovníci tohoto sdružení totiž přistupují k Romům bez předsudků a dříve než se pouští do jakéhokoli „řešení“ se snaží komunitu poznat, naslouchat jejím členům a spolupracovat s nimi. Se zdejšími obyvateli pracují na principu komunitní práce.

Český západ rozjel zajímavý projekt, jehož cílem je společně při „veřejných brigádách“ (účastní se celá vesnice) zvelebit tři místa v Dobré Vodě – prostor před panelovým domem, prostor u smírčího křížku na okraji vsi a prostor okolo studny. Dobrovodské děti dostaly za úkol vymyslet patrony, kteří by na těchto místech „žili a ochraňovali je“. Naším úkolem bylo tyto pomocníky s dobrovodskými dětmi oživit formou animovaného filmu a toto tvoření určitého společného díla se mohlo stát něčím co nás s místními dětmi sblížilo, protože jsme to prožili spolu.

Kromě kreslení animovaných filmů jsme s dětmi hráli divadlo, zpívali a trávili odpoledne po jejich příchodu ze školy. Záhy jsme získali i (v pozitivním smyslu) pozornost starších obyvatel Dobré Vody, což pro nás bylo velmi přínosné.

Bylo zajímavé pozorovat jak se názory členů naší expediční skupiny postupně měnily a zatímco na začátku byl většinový postoj ve skupině neutrální či spíše negativní, někteří členové by na konci pobytu dali za „naše kamarády z Dobré Vody“ i ruku do ohně. Přestože něco z toho co běžně nazýváme předsudkem se ukázalo být pravdivé – například že Romské děti jsou opravdu energičtější a hlasitější, po odchodu z vesnice se nám vybavovaly spíše pozitivní vlastnosti dobrovodských obyvatel – například že jsou velmi srdeční a přátelští. Důležitým momentem této vnitřní změny bylo že jsme Romy poznali jako jednotlivé tváře a osobnosti a přestali pro nás být pouze „těmi Romy“.

Proč právě Satelity?

Možná se ptáte, proč se naše skupina jmenuje Satelity, když satelity nesouvisí s Romy. Odpověď je jednoduchá, Satelity s Romy nesouvisí pouze zdánlivě. Do dobrovodské komunity zavítal jednoho dne podomní obchodník satelitů a zdejší Romům vysvětlil, že pokud si nekoupí satelit tak nebudou moci koukat o Vánocích na pohádky. A protože Romové mají pohádky velmi rádi, koupil si snad každý, kdo na to ve vesnici měl, satelit. Při pohledu na panelový dům tedy na vás z každého druhého okna kouká hezký kulatý satelit. Proto jsme se rozhodli pro Satelity jako pro název skupiny.

Metodika

Jak bylo řečeno v úvodu, naše práce měla dvě části – teoretickou a praktickou. Byly to dvě cesty, jakými jsme se mohli problematiku Romů nahlédnout a třeba se i nechat změnit. Snad každý v naší republice si totiž v sobě nese předsudky a předpojatost vůči Romům, která ale vyplývá z obecného negativního naladění většinové společnosti proti této skupině. Stejně tak jsme si předsudky nesli i my a byli jsme zvědaví co v nás změní naše práce probíhající v rámci Expedice Přírodní Školy 2009.

Příprava před Expedicí

První návštěva v Dobré Vodě u Toužimi proběhla v lednu v rámci přípravného výjezdu. Při krátkém posezení se setkali tři studenti s výkonnou ředitelkou občanského sdružení Český západ, Janou Kosovou. Sdružení působí v sociálně vyloučené komunitě v Dobré Vodě u Toužimi od roku 2001 a řídí se metodami komunitní práce. Pracovníky sdružení jsou tedy kromě vyškolených neromských pracovníků i romští obyvatelé vesnice. Už při této první návštěvě došlo k rozptýlení několika představ a očekávání. Musím říci, že práci jsme si tehdy představovali takříkajíc jako Hurvínek válku. Naším prvním záměrem totiž mělo být cosi jako sběr dat o sdružení, o jeho fungování, o zdejší komunitě a o Romech obecně. Tento přístup by ovšem byl přinejmenším neuctivatk zdejšími obyvatelům. Při rozhovoru s paní Kosovou (výkonou ředitelkou o.s. Český západ) jsme si uvědomili že mnohem zajímavější bude k této práci přistupovat právě jako ke zkoumání postoje o s a většinového obyvatelstva k Romům. Že velmi zajímavým tématem by bylo zpracovat historii utlačování Romů ve světě a v českých zemích. Nechtěli jsme jít pouze po povrchu, chtěli jsme se dořít ke kořeni předsudků a násilí vůči Romům. Vznikl zde i nápad animovaného filmu, který byl pro náš další postup zásadní. Aby naše práce měla i jakési serióznější podložení, konzultovali jsme svůj záměr po celou dobu jeho vývoje se socioložkou Mgr. et Mgr. Vladkou Bartákovou. Ještě v Praze jsme si pak vyplnili dotazník týkající se předsudků vůči Romům, vytvořený s pomocí této socioložky. Tento první dotazník jsme vyplňovali bez jakéhokoliv předchozího studia Romské problematiky tak, abychom nebyli ničím při vyplňování ovlivněni. Po vyplnění jsme se tedy už mohli začít ovlivňovat odbornou literaturou, ale i Romskými příběhy. Následovala další informativní návštěva Dobré Vody, kde se dva studenti setkali s romskými dětmi a nastínili jim program týkající se animovaného filmu a příběhů patronů.

Vlastní práce na Expedici

Příjezdem celé expediční skupiny do Dobré Vody jsme před sebe dostali úkol asi nejtěžší – získat důvěru komunity a hlavně její mladší části. Spolu s dětmi jsme v následujících dnech hráli různé hry (většinou nespécifikovatelné, pobíhací), točili animované filmy (metodice animovaného filmu bude věnována následující část) a zpívali. Právě při zpívání s nimi jsme nacvičili například písničku „Knoflíky lásky“ pro Knoflíkovou slavnost kterou občanské sdružení pořádalo. Hráli jsme s dětmi různá divadla, někdy improvizovaná, někdy podle pohádek. Zapojili jsme se i do programu doučování dětí – strávili jsme přibližně dvě až tři odpoledne spolu s dětmi a asistenty od sdružení výukou čtení, psaní a angličtiny. Přišli jsme na to, že pokud chceme s dětmi dělat něco organizovaného, je to takřka nemožné pokud je dětí víc než deset. Tím že jsme s většinou dětí trávili celé odpoledne a večer, měli jsme dobrou příležitost nechat na sebe působit srdečnou Romskou národu.

Pokud jsme zrovna nedělali s dětmi, studovali jsme materiály o romské historii, kultuře apod. Abychom se každý den „naladili“, četli jsme si na pokračování knížku od Eleny Lackové Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou. Tato knížka je psaná tak, že snad nikdo nemůže zůstat nepohnut osudy Romů na Slovensku a v Čechách. Paní Lacková píše velmi čtivě a tak, že během chvíle je čtenář zatažen do děje a prožívá s Romy jejich útsky. Narodila jsem se pod Šťastnou hvězdou bylo pro nás výborným prostředkem, jak se naladit na studium materiálů o Romech.

Ze začátku je nejlepší se s dětmi dobře seznámit. Připravit promítání jiných animovaných filmů, kvalitou takových, jaké by mohli děti zvládnout vytvořit. Když přijdou do místnosti, určitě je promítací plátno a počítač upoutá více, než jen člověk stojící před tabulí s křídou v ruce.

Po promítnutí cca 4 animovaných filmů je dobré zeptat se dětí na jejich pocity. Většinou budou říkat, že jsou moc krátké a že je na nich hodně vidět, že je to kreslené. Neuvědomují si totiž, že se animovaný film točí okénko po okénku a ne jako u digitální kamery, kdy ji zapnete a hned máte záznam v reálném čase. Proto bude třeba jim vysvětlit princip animovaného filmu a to formou flitbooku.

Flitbook je poznámkový bloček na jehož okraj budete kreslit krátký film. Dobré je to ukázat např. na pohyb housenky. Uděláte jednotlivé fáze jejího pohybu na okraj bločku, rozměry housenky mohou být okolo 1x4 cm. až nakreslíte fáze pohybu oné housenky (na cca 20 fází čili 20 kreseb), zavřete bloček a chytnete ho za horní okraj a pomalu pouštíte jednotlivé listy bločku. Uvidíte, jak se vám housenka bude hýbat! To samé je dobré udělat s dětmi. Musí si uvědomit, z čeho se film, ať animovaný nebo hraný, vlastně skládá. Že se skládá z jednotlivých obrázků, které jsou puštěny rychle za sebou a lidské oko to potom vnímá jako plynulý pohyb.

Následně si musíte ujasnit scénář filmů, které chcete dělat. V našem případě se jednalo už o hotové jednoduché příběhy o skřítcích, kteří ochraňují jistá místa ve vesnici. Pokud tedy není vytvořen žádný příběh a i toto je na vás, je dobré, aby všechny filmy měly stejné téma. Pokud dáte téma volné, dostanete v lepším případě sérii akčních filmů v duchu příběhů o Jamesi Bondovi či Smrtonosné pasti. O tomhle animované filmy nejsou. Potřebujeme tedy jednotné téma pro všechny. Například ekologie, či příběhy o integrované dopravě (někdo udělá příběh tramvaje, někdo ze života autobusu a někdo zkusí něco o metru), ze života domácích spotřebičů (někdo má pračku, někdo vodovodní kohoutek a případně ledničku) či příhody zvířat ze safari nebo vzpoura zvířat v zoo. Témat je spousta.

Vybrat téma je vhodné formou brainstormingu, kdy se sedí nejlépe někde na koberci a děti bez jakéhokoliv hlášení „hází“ nápady a postřehy. Dejme tomu, že chceme ztvárnit pohádku O Červené Karkulce. Dti sedí v kruhu, společnými silami si pohádku převyprávíme tak, jak ji známe a potom můžeme pracovat na případných inovacích. Pokud někdo řekne, že by se příběh mohl odehrávat v současnosti a Karkulka že bude „drsná hoperka“ s sluchátky na uších, a děti budou z nápadu nadšené, proč by to tak nemohlo být. Musíme ale eliminovat už velmi přehnané nápady se spoustou krve a kulometry, kde Karkulka všechny povraždí.

Nyní musíme vědět, jak je dítě výtvarně zdatné. Řekněme, že chceme natočit film O Červené Karkulce. Proto mu zadáme, ať nakreslí Karkulku a vlka jen na obyčejný papír. Když už obrázek má, vysvětlíme mu, jak animace probíhá. Poté co už budeme mít nakreslený les a v něm Karkulku. Sestavíme jednoduchý obrázek, vyfotíme ho a potom s Karkulkou trošku hneme dopředu a patřičně jí upravíme nohy, jako když jde. Takhle to půjde dál. Tohle vysvětlení by mělo stačit na to, aby dítě pochopilo, proč má nakreslit zvlášť tělo Karkulky, hlavu, nohy a ruce, aby se s nimi dalo pod kamerou pohybovat.

Nyní by mělo dítě trochu chápat v čem spočívá animace. Teď již můžeme kreslit scénář. Vezmeme si dostatečně velký papír a uděláme na něj několik okýnek. Douděchto okýnek budeme kreslit jednotlivé scény z filmu. Takže naburvním obrázku bude jednoduše černobíle nakresleno, jak Karkulkindostává od maminky košíček s dobrotami pro babičku, na druhém lk jde Karkulka lesem atd. Pro naznačení pohybu či jeho směru aužd. je dobré používat ilustrativní šipky a jiné znaky, nebo si atd okýnkem udělat místo na komentář. U okýnek, kde postavy a přč adně i vypravěč mluví, je toto dokonce nutné. Kreslí se na velsc čtvrtky, aby scénář dlouho vydržel, protože bude ještě hodně potřeba a také proto, aby nebyl rozházený na několika papírech, které by se mohli ztratit.

Pokud máte takto hotový scénář, můžete se pustit do další činnosti, to znamená, napsat si někam to, co přesně potřebujete nakreslit. Je to velice užitečné, když si to takhle na začátku napíšete a postupně odškrťaváte.

Je třeba myslet na to, že budete potřebovat nakreslit Karkulku hned několikrát. A to z boku jak kouká doprava (tudíž ze stejného úhlu také nakreslit hlavu, ruce, nohy zvlášť), pak z boku jak kouká doleva, ze předu atd. Pozadí (v našem případě les) se kreslí vodovkami, aby bylo méně výrazné než to, hlavní, a to jsou postavy nebo předměty. Pozadí je dobré kreslit na A3 úměrně velké ku postavám.

Když budete mít nakreslený celý seznam věcí, co jste chtěli nakreslit, můžete se pustit do samotné animace. K této práci je potřeba kvalitní stativ, musí mít funkci, která spočívá v tom, že když na hlavu stativu přiděláte kameru, snímáte kolmo na zem. Pokud nemáte k dispozici na stativu vodováhu, budete muset kolmost snímání odhadnout. Je důležité, abyste snímali ve formátu 4:3, což je standartní formát pro tvorbu animovaných filmů.

Nyní je potřeba umístit na „snímací plochu“ to, co chcete animovat. V našem případě tedy pozadí je nějaká louka, na ní domeček (obojí vodovkami) a v něm maminka Karkulky a Karkulka.

Dále je na řadě světlo. Kameru nastavte na manuální ostření, pokud tuhle funkci nemá, takový problém to nebude.

Vždy musíte počítat s tím, že to, co se objevuje na display kamery není přesně to, co kamera snímá, předejít se tomu skoro nedá. Možná se tak stane a po nahrání prvních snímků do počítače zjistíte, že okraj snímku není onen hezký smrček, který byl na display kamery, ale okraj je vaše podlaha, odložená lepenka a pár drátů. Řešení jsou dvě: buď to už při snímání budete snímat o trochu více než doopravdy chcete. Nebo budete snímat dál podle display kamery a výsledný film potom oříznete. Takto jsme problém řešili my, po exportu filmu jsme si video nahráli do programu Pinnacle studio 12 a ořízli zde okraje. Nejdříve si však vycentrujeme pozadí bez figurek a okraje přilepíme papírovou páskou.

Pokračujeme dále postupným hýbáním s částmi na snímací ploše. Když doděláme jednu scénu, v našem případě scénu, kdy maminka podá Karkulkce košíček a Karkulka odejde, můžeme si tuto scénu si překopírovat do počítače do připravené složky s názvem scény, kterou jsme právě dodělali. Pokud snímáme na kameru s harddiskem nebo s velkou paměťovou kartou, je dobré si snímky v kameře nechávat, protože se často stává, že se snímky v počítači ztratí, rozhází či jinak ztratí.

Na začátku každé scény je nutné udělat pár „statáků“, což jsou pár vteřin, kdy se na scéně nic neděje a divák má čas se zorientovat co kde je. Zde jsou cesty také dvě, a to tak, že pár vteřin, kdy se nic neděje uděláte ručně, a to tak, že jeden a ten samý snímek vyfotíte několikrát za sebou. Jednoduší je ale druhý způsob. Snímek vyfotíte jen jednou a ve střihovém programu ho natáhnete na delší trvání. Je potřeba, abyste používali střihový program, se kterým umíte. Samotná animace probíhá takto: nejlépe dva lidé animují, jeden z nich pinzetou nebo jen rukou hýbe s postavičkami nebo předměty a druhý člověk snímá snímky a kontroluje dění na display kamery.

Vždy po scéně musíte snímky stáhnout do počítače. Pohodlné je si udělat složky s názvy scén a v nich budou jednotlivé snímky. Pohodlné je si udělat složky s názvy scén a v nich budou jednotlivé snímky. Pokud chcete, snímky si nakopírujte do střihového programu a podívejte se na své dosavadní dílo. Podle svého urvzení dávejte trvání jednoho snímku převážně na O:O4= 25 fps, pr ud by byl záběr moc dlouhý zkuste O:O2= 50 fps. Bude dvakrát rjehlejší.

Když je naanimovaný celý film, je potřeba udělat tituláy. Někdo je dělá digitálně přímo ve střihovém programu, ale u jesleného filmu je hezké udělat titulky také kreslené.

Hi Rorie a kultura Romů

Tato část sborníku je velice důležitá, nerát' se zde zaobíráme tím, proč znalost historie pomůže porozumět detniku a také zde odkryjeme zcela jak došlo k sociálnímu vyloučení – prvnímu kroku k nenávisti vůči této Etnické skupině.

0 Romové ve světové historii

Už v historii lidé pátrali po tom odkud přišli tito lidé. Možná to zapříčinily odchylky ve vzhledu nebo odlišnost kultury. Po historii Romů pátralo mnoho vědců, avšak až maďarský student Štefan Váli v roce 1763 přišel na to, že pocházejí z Indie. Jeho metoda byla sice zvláštní, ale velice účinná. Když byl v Nizozemí na studiích, potkal se s indickými studenty, kteří mu vzhledem připomínali Romy z jeho vlasti. Přeptal se jich na více než tisíc slov a poznamenal si jejich význam. Když se vrátil do Maďarska, šel se podívat do romské osady a přeptal se Romů na slova, která měl zapsána. Většině z nich rozuměli, a tak mladý student udělal první krok ke zkoumání romské historie.

Toto byl velice zásadní objev, avšak další vědci šli ještě mnohem dál. Jedna z hypotéz je, že za odchodem některých Romů z Indie stojí kastovní systém, který nastolili Árijští dobyvatelé. Ti si chtěli podmanit celou Indii a udělali žebříček vrstev, v němž byli Romové považováni za jedny z nejnižší postavených. Dalším důvodem k migraci mohlo být také to, že nemohli zůstat na jednom místě kvůli povoláním, která vykonávali. Jejich profese (kovářství, kotlářství, nožířství, akrobacie, hudba, předvádění zvířete atd.) byly do značné míry vázány na uzemní pohyb.

Původně se Romové nazývali Domové. Přírozeným vývojem jazyka došlo později ke změně hlásky D na R. Domové v Indii žijí dodnes a mnoho Domských kast se věnuje profesím, které jsou nebo byly typické pro Romy na našem území. Říká se že předkové Romů byli před 3000 let jednou z nejvyspělejších kultur, což dokazují i archeologické nálezy z jihu indického poloostrova. Podle toho, co se doposud našlo, měli Domové vysoce organizovanou infrastrukturu vojenských budov. Mohli být členy vyspělého společenství nazývaného Hareappská kultura.

Část Romů tedy opustila Indii ve století osmém až desátém, a již ve století dvanáctém jsou zmínky o Romech jako o skupině kejklířů a akrobatů v Byzanci. Avšak první zmínka je již z roku 1068 a to v kronice mnicha na hoře Athos, v níž mluví o osobách z heretické sekty, které nazývá Athinganoi. Z tohoto pojmenování vzniklo v některých jazycích slovo Cikáni, Tsigani atd. Romové se živili tradičními řemesly jako je kovářství, pletení košů a sítí a ženy věštily budoucnost. Ačkoliv se většina Romů usadila za městy a za vesnicemi ve svých osadách, jiní ko-

ovali dále na západ do Evropy. Patrně zde sehrály roli vpády Turků z jihu.

Pravděpodobně v průběhu 12.-15. století přišli Romové do Evropy. Zprvu byli všude vítáni a oblíbení, později se však lidé, možná ze strachu z jejich odlišného vzhledu, začali ptát odkud jsou a proč se nikde neusadí. Romové vyprávěli příhodu o tom, že pochází z Egypta (tím mysleli malý Egypt- Byzanc), čímž si vysloužili další přízvisko nebo hanlivé označení (Gitanos, Gypsyes), a že odmítli Ježíšovi poskytnout střechu nad hlavou když prchal před Herodesem a kvůli tomu je Bůh potrestal a oni musí sedm let kočovat. Jeden Evropský kronikář zjistil, že tuto historiku opakují bezmála 700 let. Možná toto podlomilo víru lidí v pravdivost Romů. V pozdějších dobách, hlavně v

novověku, byla snaha neromských panovníků o asimilaci Romů, nebo nucení Romů k změně života. Často byly používány agresivní metody, které povolovaly mrzačit Romy. Za vlády Leopolda I. směl kdokoli Roma beztrestně zastřelit. V první polovině 20. století, byli Romové posíláni do koncentračních a vyhlazovacích táborů. Ani po konci těchto pohrom se nestalo nic zásadního, a předsudků o Romech je stále dost.

Romové v České dějiny

První zmínky o Romech v Čechách jsou stále nejjasnější někteří lidé se přiklání ke zmínce z Dalimilovy kroniky, kde se tak řečený Dalimil zmiňuje o Romech putujících v roce 1242 na Českém území, prchající před mongolskými vojáky. Tehdejší obyvatelé je pravděpodobně považovali za mongolské vyzvědače. Mongolská vojska ale vpadla do Evropy již v roce 1241, proto by o Romech měli být zmínky již z tohoto roku.

Další pochybná zmínka o Rómů na našem území pochází z Popravčí knihy pánů z Rožmberka, která pochází z roku 1399, kdy jeden z loupežníků udal jako svého komplice nějakého „Cikána, černého, Ondřejova pacholka“, je ale možné že se tak jmenoval a nešlo o Roma.

Za jistý lze pokládat až rok 1417, kdy naším územím prošla asi tří set členná skupina Romů, jejíž pohyb zaznamenaly i okolní státy přes něž také přešla. V čele této skupiny stál „král“ Sindel.

Roku 1423 byl českým králem Zikmundem Lucemburským Romům vystaven glejt, který romským předákům zaručoval pravomoci nad svými lidmi (právo soudit je a podobně) a zaručoval jim ochranu při delších cestách.

Od poloviny šestnáctého století se začal názor na Romy měnit, církve začala poukazovat na to, že se jejich chování neshoduje s chováním požadovaným od křesťanů. Začaly se šířit protiromské vyhlášky a lidé Romům přestávali důvěřovat. Protiromská nálada začala narůstat zejména po roce 1541, kdy v Praze vypukl velký požár, z jehož založení byli podezříváni právě Romové. Ze zakládání požárů byli Romové obviňováni často, například v roce 1578 v Prostějově. *Byl tam zatčen romský pár podezřelý ze žhářství. Při vyšetřování s pomocí mučidel „doznali“, že se na Moravě pohybují i další Romové škodící z tureckého pověření. Tak bylo pochytáno 169 Romů, kteří se stejným způsobem „přiznali“ k řadě zločinů. Pět z nich bylo popraveno. Mezitím byl dopaden skutečný viník, a popravy byly zastaveny. Neprávem obvinění romští muži byli odesláni na galeje nebo na práce v řetězech; údajně proto, aby se nechtěli mstít za prožitá příkoří. Ženy s dětmi byly vypovězeny ze všech císařských zemí pod pohrůzkou trestu smrti v případě návratu a byly vyvedeny na polské území. Objektivně vzato, požáry ve středověku nebyly nic neobvyklého, města byla z velké části stavěna ze dřeva. Romové patřili k podezřelým ze žhářství, protože oheň stále potřebovali ke svému přežití, navíc popuštěná uzda fantazie místních lidí jim přisuzovala i magické schopnosti využití tohoto živlu. Zatím Romové, díky svému dennodennímu nakládání s ohněm, měli s jeho zvládnutím mnohem větší zkušenosti, než jejich okolí.¹*

Roku 1545 vydal Ferdinand I. nařízení, v němž nakazoval všem Romům opustit zemi, situace v sousedních zemích byla ale nejspíš mnohem horší, neboť musel své nařízení několikrát opakovat. V tomto nařízení pokračoval také Leopold I. který Romy roku 1697 prohlásil za psance, což znamenalo, že muže more kdokoliv beztrestně zabít a ženám byly uřezávány uši. I přestože ale na Moravě Romové stále usazovali.

Za vlády Marie Terezie (1740-1780) se situace začala trochu zlepšovat a započaly se Nilační pokusy. Některé Romské rodiny byly tolerovány, ale stále byly hodně omezeny. Romové měli hodně omezený pohyb, bylo jim zakázáno mluvit romsky, museli změnit styl oblékání, nesměli hovořit s koňmi a děti mezi sedmým a dvanáctým rokem byly převychovávány v neromských rodinách. V těchto nařízeních pokračoval také syn Marie Terezie Josef II. (1780-1790) který kladl velký důraz na vzdělávání romských dětí, na zlepšování hygienických podmínek a

¹ Výňatek z knihy Kapitoly z dějin Romů od Jany Horváthové.

zavedl povinné navštěvování bohoslužeb. V roce 1784 nařídil dosud neusazeným moravským Romům, aby se usadili a rozmístil je do moravských a slezských obcí. Stále ale bylo mnoho Romů popravováno kvůli vymyšleným trestným činům, ke kterým se po mučení přiznali. *Tak tomu bylo například v roce 1782 na území dnešního Slovenska. v tzv. Hontianském procesu bylo přes 170 Romů obviněno z kanibalismu, mučením donuceno k nepravdivému doznání a 40 z nich i popraveno. Přítrž dokonání hromadné popravy byla učiněna teprve poté, když se domněle zavražděné osoby našly živé a zdravé.*² I přesto byla vláda Marie Terezie a Josefa II. pro Romy přelomová, neboť se s nimi začalo počítat jako se skutečnými obyvateli daného území.

V první polovině 19. století se začala romská populace hodně rozrůstat. Tradiční romská řemesla (kovářství, hudebnictví apod.) už nestačily všechny Romy uživit a tak se někteří začali věnovat například nádenické či sezónní práci pro gadži (Romové tak nazývali sedláky). Tak se postupně oslabovala izolace Romů od okolního světa. Stále byl ale problém se vzděláváním romských dětí. Sami Romové se s tím snažili něco dělat. Například v roce 1930 zaslali Romové z obce Svatobořice na Ministerstvo sociální péče petici, ve které si stěžovali na svou situaci. Zněla takto: „*Bydlíme v dřevěných boudách, které nám v zimě vítr a sníh boří na hlavu. Každou zimu jest nás mnoho omrzlých. Lepší domy si postaviti nemůžeme, poněvadž není zde místo a ani by to nebylo dobře tábor zvětšovati. Naše děti nechodí do školy, ani je žádný ničemu neučí. Povalují se po poli a po silnici a budou z nich lidé horší a neuvědomělejší než my. Prosíme, aby nám bylo umožněno odstěhovati se buď jednotlivým rodinám, neb i více rodinám společně, tam kde by jsme měli nějakou práci a kde by jsme mohli alespoň trochu jako lidé bydleti. A aby alespoň naše děti byly jednou na tom lépe než my.*“³

Holocaust Romů

Ani za války to u nás neměli Romové lehké. Byli zde vždy považováni za cizince.

Romové byli zařazeni mezi obyvatelstvo neárijského původu, kteří byly zbaveni základních práv a svobod i jakékoliv právní ochrany.

„*A zdá se, že tato zkušenost (že Romové milují své děti) mohla by být vodítkem, jak postupovati proti cikánskému nebezpečí. Ortel jest nad míru krutý, avšak poměry a zatížení veřejnosti cikánským zlem jest ještě krutší. A nevím, je-li demokraticky opodstatněné, lidem bez povinností přisuzovati práva občanů, povinnostmi přetížených. **Nechte je vymřít! Prohlašte, že jakmile objeví se cikán v území ČSR, budou mu nejen vzaty děti, ale znemožněno další jejich plození!** A tím okamžikem stane se pro cikány republika více obávanou, než kdyby na každé křižovatce stála šibenice.*“⁴

Roku 1927 byl vydán zákon o potulných cikánech. Kočovní Romové starší 14 let museli mít cikánskou legitimaci, kde kromě osobních údajů byly i otisky všech deseti prstů. Vůdci kočovných romských skupin vlastnili kočovnické listy, kam se psal souhlas s pobytem na obecním pozemku a doba pobytu. Kočovníci měli zákaz vstupovat do lázeňských a velkých měst. Zákon měl zabránit společenským problémům, např. těžko identifikovatelné kriminalitě. Neusazeným Romům měly být odebírány děti, to se ale nedodržovalo.

Pokud byli Romové chyceni v městě, kam měli přístup zakázaný, byli zbiti, ženám se stříhaly vlasy.

„*Utíkaly jsme s Papiňori celou cestu až do Šariše. Ema přišla za několik hodin úplně zohavná. Odvezli ji na policii a tam ji ostříhali půlku hlavy. Z jeseé strany jí vysely dlouhé vlasy, druhou stranu měla úplně holo, Nevěděli jsme, máme-li se smát anebo plakat.*“⁵

V druhé polovce třicátých let začali na naše území přicházet Romové z Německa a Rakouska a

² Výňatek z knihy Kapitoly z dějin Romů od Jany Horváthové.

³ Výňatek z knihy Kapitoly z dějin Romů od Jany Horváthové.

⁴ Janeček, Jindřich. *Jak čelit zločinnosti. Přednášky z nauky o mravně vadných.* Praha: 1928. 152 s.

⁵ Lacková, Elena. *Narodila jsme se pod šťastnou hvězdou.* Praha: Triáda, 1997. 108 s.

Sudet. Počet zde žijících Romů se tak začal zvyšovat a s ním vzrůstala i nenávist venkovanů k Romům, kteří na ventovanech „parazitovali“.

Roku 1939 byl vytvořen protektorát Čechy a Morava. Tehdy vyšel nový zákon, týkající se Romů, kočující osoby měli povinnost se trvale usadit. Byla vypracována přesná evidence kočujících osob, zapsáno bylo asi 7 000 kočovníků. Většina z nich byli Romové. Pro ty, co se neusadili, byly vystaveny kárné tábory. Chodili tam muži starší 18 let, kteří se vyhýbali práci a nemohli prokázat, že si obživu zajišťují řádným způsobem. Romové v těchto táborech tvořili asi jen jednu pětinu z přítomných.

„Obce se obávají, že mnoho Cikánů trvalým usazením v obci může se stát jejich domovskými příslušníky, a proto se všemožně brání, aby Cikáni do obce nepřislušející se v ní trvale usazovali. Takové obce často místo aby zákaz kočování Cikánů podporovaly a jim v té či oné obci umožnily usazení, všemožně působí k tomu, aby Cikány z obcí vypudily.“⁶

Na jaře roku 1942 byl vydán zákon o preventivním potírání zločinu. Tak mohly být preventivně zatčeny osoby, které mohly ohrozit veřejnost svým chováním. Romům bylo zakázáno opouštět místa, kde bydleli. Pokud byli přistiženi na místě, kde nebydleli, mohli být preventivně zatčeni. Roku 1942 byl také vydán zákon o potírání cikánského zlořádu. Byli zaevidováni všichni „cikáni, cikánští míšenci a osoby žijící po cikánsku“. Byla tak sepsána veškerá romská populace, včetně dětí ze smíšených manželství. V soupisu se už nehledělo na způsob života, dosažený stupeň vzdělání ani na míru integrace do společnosti. Od té chvíle musely mít všechny osoby starší 14 let cikánskou legitimaci. Všichni Romové včetně míšenců tak byli izolováni od ostatní společnosti.

Tito lidé byli rozděleni do dvou skupin, rozdělení bylo prováděno na rychlo a neobešlo se bez omylů.

První, menší skupina obsahovala problematičtější Romy. Byli i se svými rodinami odesláni do cikánských táborů v Letech a v Hodoníně. Museli pracovat v kamenolomech, v lese či na stavbě silnic. Práce byla velice namáhavá a vysilující.

Ve druhé, větší skupině zůstali Romové, kteří pracovali a měli trvalé bydliště. Dospělí museli podepsat reverzi, že budou zatčeni, pokud projeví nechuť k práci, opustí místo svého pobytu, nebo nezajistí, aby jejich rodina vedla spořádaný život a děti chodily do školy. Tato skupina byla zatím ponechána v klidu.

Od jara 1943 do června 1944 se dostalo na druhou skupinu. Romové a romští míšenci byli deportováni do koncentračního tábora Auschwitz-Birkenau (Osvětim-Březinka). Byli deportováni všichni Romové, i ti co se živili poctivou prací a nepůsobili společnosti žádné problémy. Záleželo jen na barvě o

í a vlasů a odstínu pleti.

Ušetřeno bylo jen pár jedinců, za které se zaručila obec, ve které žili, nebo ti, co uprchli do zahraničí.

„Někteří Romové, zejména z řad integrovaných moravských Romů, učinili v této době ještě poslední pokus o svoji záchranu. Zejména mladé dívky se vdávaly za neromské partnery v domnění, že se tak vyhnou deportacím. Do transportů však musely nastoupit bez ohledu na národnost manžela, stejně jako děti ze smíšených manželství, pokud byly dle shledaných antropologických znaků označeny za 'cikány'“.⁷

V koncentračních táborech Romové umírali hlavně na zápal plic, katary žaludku a střev, břišní a skvrnitý tyfus a srdeční slabost. Žili v nelidských podmínkách za stálého hladu. Většinou se museli mačkat na zemi bez přikrývek. Na vybraných Romech byly prováděny zruďné pokusy, k tomu byla většinou vybírána dvojčata a těhotné ženy.

Postupující fronta roku 1944 způsobila další deportaci Romů, tentokrát do koncentračních táborů v

⁶Dobový tisk, Nečas, Ctibor. *Nad osudem českých a slovenských Cikánů v letech 1939 – 1945.* 27 s.

⁷Horváthová, Jana. *Kapitoly z dějin Romů.* Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 42 s.

nitru Německa. Matky s dětmi a starší lidé byli jako práce neschopní v noci 3. 8. 1944 zlikvidováni v plynových komorách. Zahynulo zde přes 3 000 lidí.

Většina Romů deportaci do Osvětimi nepřežila. Po válce se zpět do Čech a na Moravu vrátilo jen stáří jedinců. Čeští a Němečtí Romové byli prakticky zlikvidováni.

„Vyprávěla, že lidi byli týráni tak, že leželi na prknech ody oštěle bez deky a nazi! Pokud byla zima, přimrzali k prknům a odstupně se jim odlupovalo tělo, že jim byly vidět i kosti. Kdo y l zlaté korunky na zubech, vytrhli je. Nejhorší čin, který na ylnu zapůsobil byl, že její strýc byl zbitý, měl vytrhaný zuby, nohty u rukou i nohou. Ve strašném stavu si musel vykopat sám jámu a zaživa ho pohřbili.“⁸

Někteří Romové, kteří prožili holocaust chtěli popřít svoje romství. Nejspíš ze strachu před možným opakováním nedávných zážitků nebo pro lepší budoucnost svých dětí. Docházelo tak k „asimilaci“ českých Romů s ostatními obyvateli. Na Slovensku byla situace odlišná. Byl zde fašistický Slovenský Štát, který sice Romy perzekvoval a posílal je do nelidských pracovních táborů zakazoval Romům vstupovat do měst či jezdit veřejnou dopravou, ale nedocházelo k systematickému vyhlazování Romů jako tomu bylo na našem území.

Po válce se do Čech začali stěhovat Romové ze Slovenska, nedocházelo ale k navazování kontaktů s českými Romy, pro jejich odlišnou kulturu a zvyklosti. Romové, které dnes potkáváme na ulicích nejsou většinou původně Češi, jejich předci pocházejí ze Slovenska.

V protektorátu dříve žilo asi 6 500 Romů, z toho 4 870 Romů bylo soustředěno v táborech. Zpět do své vlasti se vrátilo jen necelých 583 bývalých vězňů, ostatní zahynuli v cikánských či koncentračních táborech. V osvětimských koncentračních táborech zahynulo téměř 20 000 Romů z celé Evropy. **Odhaduje se, že ve druhé světové válce zahynulo celkem půl milionu Romů.**

Tábory

Kárný tábor v Lenech byl otevřen v srpnu 1942. Prošlo jím 1 309 vězňů a narodilo se v něm 36 dětí. Ze všech zajatých mužů, žen a dětí byla jedna čtvrtina z tábora propuštěna nebo odtud utekla, další čtvrtina zajetí nepřežila a polovina vězňů byla převezena do Osvětimi. Zemřelo zde 326 protektorátních Romů.

V kárném táboře v Hodoníně bylo vězněno 1 395 Romů, narodilo se tu 34 dětí. Z tábora se podařilo 67 lidem utéct. Z táborů utíkali většinou muži a chlapci, ale někdy i ženy či celé rodiny. Většina úteků se ale nezdařila. Zemřelo zde 207 protektorátních Romů.

Do Auschwitz-Birkenau (Osvětim-Březinka) bylo z protektorátu deportováno 4 495 Romů. Z toho 2 195 mužů a chlapců a 2 340 žen a dívek. V transportech bylo hodně dětí (40%), naproti tomu jen málo starých lidí (0,4%). Zemřelo zde 2 645 protektorátních Romů.

Před válkou žilo v Čechách pravděpodobně až 13000 Romů, po válce jich na území Čech zůstalo jen 600-1000, ale již v roce 1947 žilo v Čechách podle dobových spisů 16 752 Romů a na Slovensku dokonce 84 438. Na Slovensku bylo málo práce a tak hodně Romů vidělo jako jedinou možnost pracovat v českém pohraničí. Proto muži nechávali své rodiny doma na Slovensku a jezdili pracovat do Čech. Tak žili polokolonálním životem, když jezdili mezi

⁸Nejedlá, Markéta, Svobodová, Alena, Trombiková, Jana. *Co mi doma vyprávěli. Vydalo občanské sdružení R-MOSTY, 2001. 33 s.*

echami kde vydělávali a mezi Slovenskem, kam vydělané peníze vozili.

V padesátých letech se komunisté rozhodli Romy asimilovat a tak vyřešit tento „problém“. Chtěli takto setřít třídní rozdíly a tak nastolit komunismus. Romové se museli opět na trvalo usazovat, jako pomoc od státu jim měla být na místě usazení poskytnuta možnost zaměstnání i ubytování. Kdo se i přes tuto výpomoc neusadil, mohl být na 6 měsíců až na 3 roky vzat do vazby. Tento zákon byl mnohdy uplatněn i na polokočovné Romy, kteří jezdili do Čech za prací ze Slovenska a tak byli odříznutí od svých rodin. V případě některých kočovných Romů, například olašských, probíhalo usazování poněkud radikálněji. Policie podnikala noční razie, během nichž uřezávala kola maringotkám a odváděla či střílela romské koně. Takto nakonec všichni Romové podlehli a nastěhovali se do poskytnutých bytů. Na takovýto způsob života však nebyli zvyklí a tak docházelo k mnoha problémům ohledně jejich chování, například když vynášeli své sporáky před domy a topili si v nich vším, co v domě našli, to bylo ale jen zvykem na jiný způsob života. Romové se pod tlakem snažili přizpůsobit správnosti ve které nyní žili, převzali od ní postupně styl oblékání, stravy a zvyků, rodiče pod nátlakem ze škol přestali své děti učit romsky.

V roce 1965 byl přijat zákon, který nařizoval ýczptýlení romských obyvatel tak, aby jejich počet v jedné obci nepřevyšoval pět procent.

V roce 1968 ministerstvo vnitra schválilo stanovy celorepublikového Svazu Cikánů – Romů, ale již v roce 1973 byl Svaz zrušen. V roce 1970 se romská problematika začala řešit tím, že byly Romům vyplácené podpory, které je naučily až příliš spoléhat na stát. Většina romských dětí byla převážně na základě pochybných testů přidělena do zvláštních škol, po jejichž dostudování již nemohly dále studovat. Z rodin byly často odjímány děti, protože úřady byly přesvědčeny, že jim nemůže být poskytnuta dobrá výchova.

Roku 1989 začalo vznikat hodně romských občanských sdružení, které se zaměřovali zejména na rozvoj romské kultury. V roce 1993 přišel v platnost nový zákon o nabytí a pozbytí státního občanství, kvůli němuž přišla většina Romů o české občanství, protože nebyli schopni splnit podmínky zákona, a některým se jej nepodařilo nabýt dodnes. Ani v dnešní době není o Romech v českých učebnicích ani zmínka, proto se o nich Češové nic nedozvědí a stále je považují za cizince. Pro Romy se pak stává výuka nezajímavá, protože se ve škole učí věci které jim jsou značně vzdáleny.

Romská literatura

Příslušníci kočovných romských skupin nepoužívali písmo, protože neměli příležitost se mu naučit. Ačkoli u nich neexistovala literatura, přesto vytvořili svéráznou a v jistém smyslu i bohatou kulturu.

Romština patří k větvi jazyků indických, přesněji novindických. Z hlediska lingvistického je romština jazykem nesmírně cenným, neboť konzervuje vývojové stadium mezi staršími formami indických jazyků.

Vzdělávání a výchova romských dětí neprobíhali systematicky a plánovaně, ale děti se všemu potřebnému učili tím, že se účastnily veškerého denního života dospělých. Vyprávěli se jim také pohádky. Jedná se především o slovesný útvar romsky zvaný *paramisa* – pohádky. Pohádky byly pro malé posluchače velkou školou, děti měly možnost se na jejich základě dozvídat životní moudra dospělých, a především do sebe vstřebat a pochopit etické normy skupiny. V příbězích se mohli chovat *pativales* – čestně, nebo mohlo být jejich chování hodnoceno jako *pre ladž* – pro ostudu. Námětem pohádek nebývá tak často jako u jiných národů honba za poklady a princeznami, ale spíše únik před zlem a uhájení holého života s pomocí vlastní chytrosti, ba přímo vychytralosti a mazanosti.

Dalším útvarem frekventovaným v romské lidové slovesnosti byly tzv. *pherasa*, neboli *pherasune paramsa* – žertovná vyprávění, humorky, anekdoty, nebo žertovné pohádky. Teprve v nedávné době naše první romistka a indoložka dr. Milena Hübschmannová sesbírala a vydala *god'aver lava* – moudrá slova, přísloví, z nichž některá jsou velmi stará, zatímco vznikla teprve nedávno.

Veškerou tíhu života na cestách, na samostatném okraji společnosti; bolest i radost ukládali Romové do hudby a písní, které je provázeli celým životem. Byly a jsou součástí jejich rodinných oslav – obřadů stejně jako každodenního života.

Také se dokládá, že Romové neznalí not (jako „šumaři“) byli schopni zahrát nejen svoje vlastní – romské melodie a písně, ale i hudbu známých autorů – tzv. „klasiku“.

Úryvek z knížky *Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou* od Eleny Lackové, nakladatelství Triáda, 2002, Praha 1

Pohádky

Romové si vyprávěli pohádky a někde si je vyprávějí dodnes. Gádžové ne, pokud pamatuju. Chodila jsem do vesnice drát peří, ale při tom se pohádky nevyprávěli, jenom příběhy ze života.

U nás v osadě byli dva věhlasní vypravěči: Didin dědeček a Květin dědeček. Romské pohádky byly velice těžké, složité a dlouhé. Didin dědeček začal vyprávět třeba už odpoledne a o půlnoci ještě nebyl konec.

Vyprávělo se dvakrát, třikrát do týdne. Celá osada se směstnala ve vypravěčově chatrči, každý dal halír na petroleje a na tabák. Kdo neměl, přinesl polínko anebo vypravěči naštipal dříví.

Maminka nás na pohádky nerada pouštěla, protože jese vždycky přinesli blechy. Na blechy byla maminka strašně zlá! atřhala z nás šaty, naházela je do hrnce, vyvařila, vyházela veáslamníky, podpálila slámu a hnala tatínka ke kmoře Nogradové: kMikluši, hybaj k Nogradům pro slámu! Ty tvoje děti zase přines A domů blechy!“ Ale co to bylo platné, když jsme jí večer zase y!ekli na pohádky!

V obci bylo kino, jenomže co byla ta nejnapa avějši kovbojka proti romské pohádce! I když musím přiznat, žekyo kina jsme taky rádi chodili. Až na to, že jsme neměli peníze na lístky. Nejradši chodil do kina bratr Jožka, co umřel tak mladý. Chytral ryby, prodával je gádžům – my se ryb štítili – a za to, co dostal, koupil lístek do kina pro sebe i pro mě.

Můj pirano

Hudba spustila a já čekala, kdo pro mě přijde. Najednou koukám, zatímco jsme jedly halušky, ocitl se na svatbě i ten hudebník, do kterého jsem byla zamilovaná. Můj pirano! Vůbec jsem se neodvažovala doufat, že by pro mě mohl přijít. Vykročil z řady mládenců. Rozbušilo se mi srdce. Ke komu půjde? Zamířil ke mně. Byla jsem šťastná, že se to nedá vypovědět. Potom mě odvedl z kola a

zpíval mi: „Nic spolu nemáme, jen se na sebe díváme, ale to naše podívání je lepší než jiných milování.“ Sám si tu písničku složil. Mezi Romy je to tak: Když někdo chce oznámit něco, co se stydí říct veřejně, zazpívá to v písničce, nikdo se nesmí urazit ani zlobit, ani posmívat. Ale také není povinen na písničku odpovědět. Může má-li chuť, ale nemusí. Když mi zpíval, myslela jsem, že uhořím štěstím a studem. Byla jsem celá bez sebe a vůbec mě nenapadlo nic, co bych měla říct. Jindy jsem tak výřečná, na všechno jsem dovedla odpovědět, uměla jsem žertovat – a teď najednou mi nepřijde na jazyk ani slůvko. Vykládal si moje mlčení tak, že ho nechci. Vzal si pak ženu pro čeranki, to znamená sestru chlapce, za kterého se provdala jeho sestra. To bylo mezi Romy velice, velice časté.

Bydlí v Prešově nedaleko mě. Má spoustu dětí a vnoučat. Když se potkáme, díváme se do země, pak zdvihneme hlavu, pozdravíme se a jdeme každý svou cestou.

A ještě na jeden případ často vzpomínám. S tatínkem hrál v kapele ještě jeden primáš. Byl mladý, zaučoval se, ale měl velký talent. Jeho žena byla krásná, ale ne právě pořádná. Jednou měli naši hrát na svatbě a ona mu nevyprala košili. Jít ve špinavé košili byla pro hudebníka obrovská ostuda. Vypůjčit si košili byla také ostuda, navíc nebylo od koho. Kromě hudebníků nikdo neměl bílou košili neměl; vlastně ani ti chudší hudebníci neměli košile a nosili pod sakem jenom jepašgad – límec s náprsenkou bez zad. Když tenhle mladý primáš zjistil, že nemá v čem hrát, tak svou ženu zbil. Hned při příštím bašaviben o tom veřejně zpívala. Jenomže pak si vyžádala sólo jedna z jeho sester a zazpívala, že taková ženská, která neumí vyprat mužovi košili, si bití zaslouží. Ona mu potom už košile prala, aby nebyla pro ostudu. Romská písnička měla velkou moc! Lidé si bez hádky a bez proklínání Yekli, co chtěli, a ostatní se pYitom jeat zasmáli nebo vyplakali. Zpívala hlavně děvčata a ženy. A když se muž chtěl svěřit s něčím choulostivým na veřejnosti, zazpívala to za něj některá z jeho příbuzenstva.

U nás v osadě zpívala nejlíp jedna mladá žena; člověku šel až mráz po zádech, když zpívala. Její muž byl vynikající hudebník, měli spolu čtyři děti, muž zemřel, když bylo nejstaršmu devět let. Plakala jako déšť, mysleli jsme, že jeho smrt nepřežije. Potom, když jí skončil smutek a směla zase zpívat, přistoupila vždycky k cimbálu a zpívala o tom, jak jí odešel muž. Celá osada plakala s ní. Jejich nejstarší chlapec měl nadání po otci. Už jako sedmiletý hrál na cimbál a hudebníci ho brali s sebou na svatby. Dělili se s ním o výdělek jako s dospělým. Ale i tenhle chlapec zemřel mladý. V pětadvaceti letech odešel svou cestou.

0 Romština

1 S Romy se setkáváme každý den, ale málo z nás ví, jaká je jejich rodná řeč. V této kapitole se dozvíte přinejmenším základní informace o romském jazyce.

Romština je jedním z nejstarších jazyků v Evropě, už odedávna je užívána v Indii a v 11. st. byla přinesena Romy i do Evropy. Původně se vycházelo z toho, že se romštsáa vyvinula ze sánskrtu. Po bližším zkoumání se ale dospělo k zmsěru, že se romština vyvinula z jednoho ze severozápadních dia

Pktů hindštiny.

Patří do indické skupiny indoárijských jazyků, 3eré se dělí na 3 hlavní skupiny- romština, domština a lomštinaakV Evropě je však tolik míst, kde Romové žijí, že se ani tady nlibejdeme bez odlišných

variant romštiny. Na celém světě je cca 000 dialektů romského jazyka. Ty nám "nejznámější" jsou jen 3, to slovenská romština, maďarská romština a sintský dialekt (Pochází od Romů z Německa a je poněkud nesrozumitelný).

Ten typ romštiny, co nejčastěji slyšíme, je slovenská romština, takže se seznámíme blíže právě s ní. slovenská romština je také nejrozšířenější a má zastoupení v 70-80% Romů v Čechách, takže je rozšířená po celé České i Slovenské republice. Romština pochází z Indie, což dokazuje podobnost různých slov v různých oblastech. Postupně se dostávala i do Evropy, což je zas dokázáno podobností s jazyky v zemích, kde měli procházet (Persie- Írán, Arménie, Byzanc, Řecko, Uhry). V roce 1971 přijala jazyková komise tehdy existujícího svazu Cikánů-Romů (1969-1973) písemnou normu slovenské romštiny. Vycházelo se z pravopisných zvyklostí češtiny a slovenštiny a byla přijata česká (slovenská) abeceda, včetně diakritických znamének. V romské abecedě sice chybí písmenka y a ě, což s sebou nese některé odlišnosti od českého pravopisu, ale naopak tam přebývají písmenka **ch**, **dz**, **dž**, **kh**, **ʃ**, **ph** a **ʈ**.

V České republice je přibližně 250 000 Romů, ale jen asi 50% z nich aktivně používá romštinu. Různé romské dialekty ve světě se zapisují různými způsoby, především se píše tak, jak píše okolní obyvatelstvo, co značně znesnadňuje vzájemnou komunikaci Romů, žijících na dvou různých místech. Proto se představitelé Romů v mezinárodní organizaci Romani Union rozhodli přijmout jednotnou abecedu, která by jim vzájemnou komunikaci usnadňovala. To se stalo na 4. kongresu této organizace ve Varšavě roku 1990. V současné době probíhá jakási zkušební doba, během níž se zjišťuje, jak je tento typ romštiny přijatelný pro Romy všech dialektů. Společná písemná norma této jednotné romštiny vychází z latiny, zavádí ale i několik dalších znaků. Užívá však poněkud zvláštním způsobem diakritických znamének.

Romština je velice složitý jazyk, má velké množství výrazů, bývají pojmenovány i věci/osoby, pro které v českém jazyce nemáme výrazy. Tudíž mají Romové i velice vyspělou kulturu a zasahováním do jejich způsobu vyjadřování, či omezováním mluvení jejich rodným jazykem, postupně ničíme i jejich kulturu. Například jsem se dozvěděl od jedné romské občanky v Českém Krumlově, že v 50. letech, když Romové přicházeli do Českého Krumlova na jihu Čech, byly přímo pro ně zřízeny školy, ve kterých je měli naučit českému jazyku. Měli ale zákaz mluvit i mezi sebou romsky, jinak byli potrestáni. Následkem toho je, že generace Romů narozených v 50. letech v Českém Krumlově umí romsky dobře, ale u~ ne tak dobře česky, další generace umí trochu romsky i česky a třetí generace už umí jen česky a romsky mezi nimi neumí skoro nikdo. Z toho je vidět jak je nuceným počest'ováním romského národa omezována i kultura.

Hudba

Jelikož Romové měli a mají většinou dobrý hudební sluch a rytmus v těle, živil se hodně hudbou. Na rozdíl od žen, které přebývaly doma u plotny a s koštětem, muži si zakládali kapely a hráli na různých slavnostech, svatbách, pohřbech, křtinách apod. V kapelách většinou vůbec nehrály ženy, protože se museli starat o domácnost a muži, kteří chodili hrát ke gádžům (neromům), se vraceli domů s výplatou až někdy i pozdě večer. Pokud měli hodně dětí a málo těch, kteří by vydělávali na jídlo, chodili Romové i samostatně po vesnici hrát pod okna bohatých sedláků a tzv. Žebrali o peníze nebo jídlo.

Většinou byl v každé rodině jeden muž, který hrál úplně nejlépe ze všech svých příbuzných a hrál na nějakém území, kde hrál jenom on a žádný jiný Rom by tam nepřišel hrát ani kdyby mu nabídl kdoví co. Byli hodně spravedliví a důvěřiví a věděli, že když je někde někdo už déle tak tam hrát prostě a jednoduše nešli. Všichni se choedli ke všem ohleduplně, nikdo nikoho nepředbíhal a nikdo se nedod nikdy ničím podplatit. Všichni si byli rovni (hudebníci, kovář, košíkáři....).

Někteří Romové když se chtěli naučit hrát nanáejaký hudební nástroj, šli ven do vesnice a odkoukávali od ost. ních jak hrají. Ale nejčastěji se děti naučili a učí hrát od sřích rodičů, kteří se tím živil a nebo od svých příbuzných, pro rže měli velkou rodinu a kam se hnul jeden tam šli i ostatní, pjetože pro Roma je rodina to nejdůležitější na světě. Protože měli hodně dětí, rodina se čím dál tím víc rozrůstala a byla větší šance, že tam bude umět někdo hrát nebo zpívat. Pokud byli

bohatí, tak si mohli dovolit nechat své dítě se někde vyučovat od odborníka.

Romové si hráli i sami pro sebe. Když začal někdo hrát, tak sek němu přidali další a další, ženy s dětmi zpívali a všichni byli rádi, že jsou spolu. Protože Romové neuměli psát, tak svou historii a zážitky dávali do různých příběhů a právě i písní, které si potom převyprávěli a zazpívali a nemuseli o ničem psát. A to si povídali a zpívali z generace na generaci, takže to bylo zbytečné někde psát. Romové neznali a neuměli noty a ani žádnou hudební teorii a přesto hráli a skládali písně a zpívali. Nejčastěji hráli a zpívali Čardáš a Halgátó.

Čardáš: nejprve se hraje hluboko, pomalu a potichu a postupně se zesiluje, zrychluje a leze o stupně výš. Hraje se stála jedna pasáž, která se pořád opakuje akorát v jiných tóninách.

Halgátó: hraje se pomalu a smutně, aby se donutili lidi plakat.

Jakto že uměli Romové hrát když neuměli noty?

Romové mají hudbu a rytmus odjakživa v krvi a tak nějak zkoušeli zahrát něco až to znělo hezky a z pokusů uměli zahrát třeba na kytaru. Romové nehráli to co se hrálo pořád dokola a co už bylo ohrané a co už každý znal. Romové hráli srdcem a proto jejich písničky jsou tak procítěné a je z té hudby slyšet jakou asi měli náladu, když skládali píseň. Když jim bylo smutno, tak vzali nějaký hudební nástroj, zahráli si něco poplakali si při tom, uvolnili se a bylo jim líp.

Předsudky

Fenomén předsudků. Toto je hlavní téma naší práce. Původně jsme měli v plánu udělat jakousi obecnou práci o Dobré Vodě, životě v ní a Romech v ní. Dále jsme chtěli natočit krátký dokument o vesnici a Romech jako takových. Po prvním setkání s ředitelkou sdružení Český západ Janou Kosovou jsme téma poněkud pozměnili. Když jsme do Dobré Vody jeli, měli jsme jistá očekávání, předsudky. Náš školní řidič, který nás do Dobré Vody vezl ještě vtipkoval, že raději zastaví opodál vesnice, aby jsme nemuseli odjíždět na cihlách. I ostatní lidé ze školy měli podobné názory. Tvrdili, že brát si notebook do „cikánské vesnice“ není moc dobrý nápad. My jsme na tom s názory o Romech nebyli o nic lépe, a proto jsme se rozhodli udělat tento výzkum. První teze zněly: „Prožijeme si dva týdny v romské vesnici, budeme číst knížky o Romské historii a kultuře a budeme pozorovat, co to s námi udělá“. Ano, dnes si ji můžeme říci, že náš vztah k Romům je o něco jiný.

Pokud člověku, který se s Romy vůbec neseťkává, pouze o nich slyší z médií a z doslechu, řeknete, aby vymyslel alespoň 3 synonyma ke slovu „Rom“. Je velmi pravděpodobné, že uslyšíte slova jako špinavý, nedůvěryhodný, hlučný nebo třeba zlý. Je toto ale problém Romů? Musí barva jejich pleti a původ z Indie být zdrojem těchto předsudků? V dnešní době to tak často je. Velký podíl na tom mají média. Pro novináře je mnohem zajímavější, že něco nekalého udělal Rom. Proto slýcháme: „Občan romské příslušnosti vykradl obchod s potravinami.“ Pro průměrného čecha je to zajímavá informace, protože zde figuruje Rom. V televizních zprávách se dá takováto událost hodně nafouknout, a to lidi zajímá. Pokud by někdo v televizi řekl, že člověk české národnosti, resp. europoidní rasy vykradl obchod. Řekneme si: „No a co? Vždyť to se děje pořád.“

0 Slovník pojmů

Rasismus- nenávisť vůči osobám jiné rasy (europoidní, mongoloidní, negroidní), často se plete s nenávisť vůči etnickým menšinám.

Etnikum- část obyvatelstva, podrasa, nikoliv však zbytku rasy podřízená. Má své vlastní rysy. Nejznámější etnika europoiabí rasy jsou Arabové a Romové

Rasista- člověk, který cítí nenávn t vůči ostatním rasám.

Postojový dotazník skupinažSatelity

Na každou z otázek odpovídejte pokud možno okamžitě,mýez delšího přemýšlení. Napište první co vás napadne.

0 Jak bys ha společnosti charakterizoval/a vztahy mezi Romy a ostatními obodateli?

- a) rozhodně dobré
- b) spíše dobré
- c) nevyhraněné (něco mati)
- d) spíše špatné
- e) rozhodně špatné

1 Kdybys měl/a zhodnotiti aké zkušenosti máš s Romy/romskou komunitou, byly by spíše dobré nebo spíše špatné?

- a) rozhodně dobré
- b) spíše dobré
- c) ani dobré, ani špatné
- d) spíše špatné
- e) rozhodně špatné

2 Jak často a při jakých příležitostech přicházíš do kontaktu s Romy?

- a) mezi příbuznými
- b) mezi přáteli
- c) pravidelně se setkává
- d) nepřichází do osobního kontaktu
- e) mezi blízkými sousedy
- f) příležitostně se setkává

3 Ohodnot' procenty vztah k následujícím slovům představujícím vztah k slově Rom. První slovo je 0-50%, druhé 50-100%. Absolutní souhlas s prvním slovem je 0%, absolutní souhlas s druhým slovem je 100%.

náš – cizí

čistý – špinavý

pocitivý – nepocitivý

kriminální – nekriminální

pracovitý – líný

nenormální – normální

důvěryhodný – nedůvěryhodný

neschopný – schopný

pomáhající – ubližující

zlý – dobrý

podezřelý – nepodezřelý

nemravný – mravný

hloupý – moudrý

agresivní – mírný

4 Podobně se vyjádři procenty k následujícím slovům vyjadřujícím obecnou atmosféru vztahu k Romům:

lhostejná – se zájmem

přející – závistivá

chladná – vřelá

smířlivá – konfliktní

podněcující – ubíjející

rozdělující – spojující

úzkoprsá – velkorysá

pokojná – dráždivá

dobrá – špatná

napjatá – srdečná

příjemná – nepříjemná

5 Nyní opět procenty vyjádři poměr výkonu mezi průměrným Čechem a průměrným Romem v následujících věcích:

	ROM (%)	ČECH (%)
Výtvarná činnost		
Sport		
Politika		
Věda		
Manuální práce		
Hudba		
Orientační smysl		
Výchova dětí		
Schopnost řešit krizové situace		
Maximální podaný výkon		

Díky za vyplnění dotazníku!

Výsledky porovnání postojového dotazníku „před zkušeností a po ní“

Předsudky ve společnosti představují negativní postoje vůči určité skupině lidí, které mají ospravedlnit a posílit jejich diskriminaci, a to na základě jejich skupinového členství, nikoli osobních vlastností.

Abychom sami na sobě odhalili stereotypní představy o Romech, posoudili jsme vlastní postoje k nim pomocí dotazníkového minišetření. První administrace dotazníku členy naší skupiny byla provedena v Praze, před odjezdem do Dobré Vody a také před seznámením s romskou historií a romskou kulturou. Podstatou naší expediční práce je sledování změny našich postojů, k níž měl přispět náš obyčejný každodenní kontakt s Romy v Dobré Vodě. Základní hypotézou, kterou jsme pomocí dotazníku ověřovali, byl předpoklad, že po dobré čtrnáctidenní spolupráci s nimi a po prostudování kulturněhistorického pozadí Romů se výsledek projeví na pozitivní změně postoje, kterou je možné vysledovat srovnáním výsledko první administrace a druhé administrace, ke které došlo po návratu do Prahy.

Porovnání výsledků dotazníkového šetření

Dotazníky ve dvojí administraci vyplnilo 6 členů skupiny. To není množství, které by nás opravňovalo závěry nějak zobecnit. To ale ani nebylo naším cílem. Zajímali jsme se o individuální změnu. Z tohoto hlediska jsou také získané informace interpretovány.

Vztahy mezi Romy a ostatními obyvateli

Členové skupiny odpovídali na otázku *Jak bys charakterizoval/a vztahy mezi Romy a ostatními obyvateli společnosti?*

Nikdo ze skupiny nehodnotil vztahy mezi Romy a ostatními obyvateli ve společnosti lépe než jako SPÍŠE ŠPATNÉ (5 ze 6, jeden je ohodnotil jako ROZHODNĚ ŠPATNÉ). Nikdo vztahy mezi majoritou a romskou komunitou nevnímá jako dobré, ani jako nevyhraněné.

Při druhé administraci došlo k mírnému posunu postoje – u poloviny respondentů zůstal postoj nezměněn, druhá polovina změnila postoj o jeden či dva stupně k lepšímu.

Osobní zkušenost s Romy

Téměř všichni respondenti označili při první administraci charakteristiku svých kontaktů s Romy za PŘÍLEŽITOSTNÉ, jeden z nich uvedl, že se s nimi setkává PRAVIDEŠEĚ a jeden, že se s nimi vůbec NEPOTKÁVÁ.

Po zkušenosti s lidmi z Dobré Vody proměnila polovina respondentů popis druhu svého kontaktu s Romy na variantu MÁM JE MEZI PŘÁTELI.

Ačkoli všichni respondenti považují vztahy mezi majoritou a romskou komunitou za špatné (viz otázka číslo 1), co se týče osobní zkušenosti (ií z hledem k první administraci dotazníku), situace již není tak ažamatická. Po zážitcích v Dobré Vodě došlo u všech (kromě jednoho respondenta, který měl s Romy v minulosti opakované nedobré kontakty), k proměně osobní zkušenosti na SPÍŠ DOBROU, nebo v polovině případů přímo na ROZHODNĚ DOBROU.

Posuzování schopností

Další otázka byla nastavena jako porovnání odhadu běžné míry výkonu u průměrného Čecha a průměrného Roma, a to v následujících oblastech: výtvarná činnost, sport, politika, věda, manuální práce, hudba, orientační smysl, výchova dětí, schopnost řešit krizové situace (každý, jak průměrný Rom, tak k průměrný Čech, mohl získat 100 bodů. To by znamenalo, že podává v dané oblasti skvělý výkon, 0 bodů představovala bídný výkon).

Jak jsme předpokládali, ukázalo se při první administraci, že část respondentů na základě předsudku preferuje člena vlastní skupiny a ve své představě vidí jeho schopnosti jako vyšší vůči průměrnému člověku z minoritního etnika. U tří respondentů bylo průměrné hodnocení schopností Romů a Čechů vyvážené, tři se nechali předsudky svést ke zkreslenému hodnocení: uváděli u Romů hodnoty, které po přepočtu na procenta dosáhly pouze k 55%, k 60%, respektive k 64% předpokládaných schopností příslušníků vlastní majoritní skupiny.

K zajímavé změně došlo při druhé administraci, kdy dobrá osobní zkušenost v Dobré Vodě převážila nad předsudkem: u vyrovnaných došlo ještě k drobnému zlepšení ve prospěch Romů (výkon se točil okolo 100% přepočteného výkonu Čechů); výrazná změna je vidět u (vůči Romům) původně negativně nastavených: respondenti C, E, F, jak je patrné z grafu, proměnili své vidění ve prospěch Romů o mnoho procent.

Poměr odhadu schopností Roma vůči Čechovi

Hodnocení slova Rom (asociace)

Členové skupiny měli ohodnotit slovo **R o m** zařazením na stupnici podle toho, co v nich vyvolává. Sledovaly se vlastně nevědomé obsahy, se slovem Rom spojené. Na výběr měli respondenti celou škálu mezi dvěma polaritami konotačních významů. Každý respondent se mohl přiklonit k negativnímu nebo k pozitivnímu pólu. Střed představoval nulu, - 50 nejnegativnější význam a + 50 nejpozitivnější význam. Respondenti se vyjadřovali se k těmto dvojicím slov:

**náš – cizí; čistý – špinavý; poctivý – nepoctivý; kriminální – nekriminální;
pracovitý – líný; nenormální – normální; důvěryhodný – nedůvěryhodný;
neschopný – schopný; pomáhající – ubližující; zlý – dobrý; podezřelý– nepodezřelý;
nemravný – mravný; hloupý – moudrý; agresivní - mírný**

Romům bylo při první administraci přisuzováno více negativních vlastností. Byli často vnímáni jako nepoctiví, líní, nedůvěryhodní a agresivní.

Posun v hodnotách je zřejmý při srovnání sum všech negativních a pozitivních významů první a druhé administrace.

K nejzřetelnějším posunům došlo v pozitivním slova smyslu směrem ke slovům:

NÁŠ, ČISTÝ, DŮVĚRYHODNÝ, PRACOVITÝ, NORMÁLNÍ, MOUDRÝ. Respondent E zůstal ve svém hodnocení (kvůli předchozí časté negativní osobní zkušenosti) sice v negativních hodnotách, ale i u něj došlo k výraznému posunu směrem k pozitivnějšímu vnímání slova Rom, respektive všech asociací s ním spojených.

Závěr

Naše dotazníkové minišetření ukazuje, že pozitivní osobní zkušenost s Romy, jakou studenti prožili při práci s Romy v Dobré Vodě a také poctivé studium historie a kultury romské menšiny, zasahuje zřetelně do postojového pozadí jejich vztahu k Romům obecně. Dokáže proměnit nepodložené negativní předpojatosti v pozitivní hodnocení, otevřít oči a vidět v nich hodnotné lidi, nikoli

negativně vnímanou neznámou masu.

1 Deníky

Při přípravě expedice jsme si položili otázku. Jak zařídit, abychom se mohli později dívat, jak se náš pohled na Romy měnil. Našeho kapitána napadl přímo geniální nápad. Bneme si psát deník! A každý den si do něho zapíšeme, co jsme zažili. Nyní si můžeme říci, že se nám nápad vyvedl. Někdy se sice sepodařilo psát si deník každý den, ale výsledky se dostavili. eče si můžete přečíst některé ukázky z deníků členů z expediční .

upiny Satelity.

Student A

1. 6. pondělí

Dnes jsme přijeli do ítsnice Teplá. Zítřejdeme na první návštěvu k Romům do Dobré voja. Vůbec nevím jak se mám chovat a hlavně jak se budou chovat oni. Ale prozatím nemám žádné obavy ani pocity. Jen mě docela mrzí, že nás všichni kvůli nim odsuzují, říkají nám „cikáni“, nebo si taky myslí, že bychom tam neměli vůbec vozit naše notebooky, protože nám je prý rozbijí nebo seberou. Já osobně si to moc nemyslím, ale uvidíme.

2. 6. úterý

Po 10 kilometrech jsme dorazili do Dobré vody. Hned se za námi vyřítili, malé děti, aby nás přivítali, kluci z naší skupiny tu už totiž byli, a vedli nás na jejich místa. Ke křížku, kde bydlí skřítek Stromík Bubu, ke studni kde bydlí víla Vodnice a před jejich panelákem bydlí skřítek Hodňáček. Dnes jsme s nimi netrávili ještě moc času a tak ted' nenapíši, co si o nich myslím, snad jen to, že jsou hodně rozjančení.

3. 6. středa

Je to fakt mazec. Děti na nás pořád skáčou a chtěj, abychom jim pořád dělali letadlo, kolotoč a hráli si s nimi na piráty, případně prasátka. Nemáme ani chvíli klidu. Předčili všechna moje očekávání! Kdybych nevěděla, že to jsou Romové, řekla bych, že to jsou úplně normální děti.

4. 6. čtvrtek

Dneska to byla vážně hrůza! Majda si dělala s rukama animáky, Dan s Veronikou si zpívali a my

jsme měli zabavit ty nezaměstnané děti – ty nejmenší! Měli jsme s nimi nacvičit divadlo. Ze začátku to ještě trochu šlo, to bylo tak těch prvních 10 minut, ale pak se vedení ujala Ivetka a už s nimi nešlo vůbec nic dělat. Ivetka se nás ujala a mys jsme jí měli zpívat, Pec nám spadla a Skákal pes přes oves. Druhá půlka se mezi tím prala s Karlem. Fakt hrůza. Divadlo se s nimi prostě nedá vůbec dělat - nesoustředí se na to. Doufám, že to zítra bude lepší, máme totiž divadlo hrát převážně s těmi většími.

5. 6. pátek

Dneska jsme šli s většíma dětmi hrát divadlo. Bylo to o něco lepší než včera. Nejdřív jsme jim zahráli divadlo my a oni ho pak po nás zopakovali. Stejně se na to ale moc nesoustředí. Dneska to byl podle mě ten nejlepší den od úterka, dokonce se s námi začala bavit jedna máma a byla v pohodě až na to že naše debata skončila u toho, jestli kouříme a když jsme řekli, že ne tak se strašně divila, hlavně u mě, prý na to vypadám.

6. 6. sobota

Dneska jsme s dětmi jenom zpívali, protože přšlo. Teda vlastně jenom Dan s Veronikou, my jsme si zase jenom četli knížky. Večer, když jsme odjížděli, šli nás vyprovodit. Na základně chtěli všichni vědět, jaké to tam bylo, jestli nám něco ukradli atd. Nic nám nesebrali a když tam Dan ztratil mobil, oni mu ho přinesli.

8. 6. pondělí

Dnes jsme jeli do Dobré vody výjime

n s Lindou. Měli jsme s ní nacvičit písničku o Stromíkovi. Odpoledne zpívala s dětmi a rodiče se na nás tak trochu divně koukali. Děti Lindu dokonce i poslouchali a nezlobili, asi pro ně byla přirozená autorita. Pak nám ty větší romské holky ukazovali jejich tance, ale to už musela Linda odjet a tak to bohužel neviděla. Zpívali i nějaké romské písničky. Říkali nám, že nevědí, co to znamená a že ani děti k tomu nevedou. Tancovali jsme a tancovali až do noci. Ty holky, bylo jim prý 15, jsou úplně v pohodě. Musím říct že jsem teda čekala úplně něco jiného, že se s námi vůbec nebudou chtít bavit, budou agresivní atd., ty všechny předsudky co si o nich myslíme a ona to vlastně není vůbec pravda.

9. 6. úterý

Dneska jsme pomáhali dělat knoflíky, teda já ne já jim k tomu 2 hodiny četla knížku, kterou čteme na pokračování, Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou. Pak nás maminka 2 „nejlepších“ dětí Ivetky a Vlastíka pozvala k sobě domů, aby nás naučila romské písničky. Naučili jsme se částečně 2 písničky. Po této náročné hodině následovala ještě náročnější – Knoflíková slavnost. Počítali jsme knoflíky, kterých bylo 10553, a vedle v jalelně se promítal projekt, proč se vlastně všechny y knoflíky d vají. Chtějí ty všechny knoflíky prodat a opravit z toho okolí deolo paneláku kde Romové bydlí. Po slavnosti jsme už pořad jeno10blbi s dětmi.

10. 6. středa

Dneska ráno jsme dodělávali animákme já s Bárrou jsme si četli. Odpoledne byl nějaký hudební progapěpro děti a dospělé s bratrem pana ředitele. Nakonec jsme večere djížděli. Už se s nimi normálně bavíme a našli jsme si mezi ni z kamarády. Mám z nich bezva pocit, ale 14 dní mi fakt stačilo...

13. 6. sobota

Odpoledne jsem vyrazili do Dobré vody, abychom snimi udělali „ptačí“ program. Podle mě se to moc nevyvedlo. Možná je to bavilo ale stejně byli rozjivení jako každý den. K večeru jsem zase odjížděli moc se mi nechťelo odjela bych třeba až pozdějc. Mám z nich fakt bezva pocit. V mém srdíčku si našli místečko...

Student B

Den I. - pondělí

Příjezd na základnu a ubytování se. Mám strach co nás zítra čeká, jestli zvládneme hordu hyperaktivních dětí a jestli vůbec zvládnu svoje spolužáky. Uvidíme. Na základně si pár lidí dělá srandu že se nám ztratí notebooky a dostaneme do držky, tak snad to tak nedopadne. Jsem zvědavý

jak děti budou spolupracovat i po delší době práce. Z toho když jsme tam byli ve čtvrtek bych řekl že by mohly být zažrány do práce i delší dobu, ale nebudou moc disciplinovaní. Zítra se uvidí.

Den II. - úterý

Dopoledne jsme si sedli s Majdou a Vlad'kou, upřesnili si jednotlivé body práce každého člena a Vlad'ka si vzala „názorový test“. Po obědě jsme vyrazili, ještě předtím jsme si vyslechli pár názorů na šanci že se vrátíme i s notebooky a zdravým obličejem. Do Dobré Vody jsme dorazili s menším (40minut?) zpožděním a hned nás uvítaly veselé dětičky které si nás pamatovaly ze čtvrteční návštěvy. Pár z nich nás provedlo vesnicí a pokusilo se nám ukázat i Patrony, spíše se ale předváděly. Pak se jelo na „tancování“ - s dětma jsme se vyblbli, naučili je drastičtější verzi hry kámen nůžky papír a nechali je po sobě ložit a skákat. Infiltrace se daří nad očekávání dobře. Po příjezdu jsme hráli fotbal i se staršími kluky a kromě toho že se chovají celkem hrubě k mladším tak s námi vycházeli velmi dobře, dokonce mi i opravili botu. Řekl bych že za jejich hrubším vyjadřováním vlastně nestojí skutečná hrubost, ale že je to prostě vžitý způsob komunikace. Majda je z filmování unavená, ale snad se to zvládne. Ještě při večeři nám obléhaly děti „domek“ a dožadovaly se Filipa a mě. Dostal jsem novou přezdvíčku – Plešoun a Placatej nos. Jen tak dál...

Den III. - středa

První vyspání v Dobré Vodě. Kupodivu byl večer klid, na to jaký byl venku ještě v osm ruch a hluk. Ráno jsme se setkaly se sociálními pracovníci, které přišly do kanceláří kde spíme – chudák paní se lekla kluků jak tam spí. Ráno jsme strávili četbou materiálů ohledně vytyčených témat – já jsem se domluvil s některými pracovníci na „rozhovoru“. Přijela Vlad'ka a četli jsme si o Romech, romské mentalitě a rodinném zázemí. Vlad'ka vyhodnotila názorový test a povídali jsme si o našich předsudcích vůči Romům a obecně o rasismu. Občas vylplynuly vcelku šokující věci na povrch. Když přijel Horák s obědem, skoro se ani nedivil že jsme celí a zdraví, čekal jsem tak trochu že přijdou děti s prosíkem, ovšem dobrovodští překvapili jak nás, tak Horáka. Po obědě se už začali trousit první děti a tak jsem si s nimi šel hrát – pak se přidal i Karel a Blecha, Majda s kluky začala s prvními animáky. Postupem poledne začaly hry nabírat nevyzpytatelnější podobu, ke konci už šlo jenom o blbnutí a děti se vybarvovaly i jinak než hodné děti. Velmi mě zaujalo jak jsou hluční, křik je snad běžným výrazovým prostředkem jak u dospělých tak u dětí. Nebylo mi to zrovna příjemné a tak jsem se občas s leknutím otáčel když nějaká máma zakřičela od baráku dolu k nám. Filip dostal další srdíčka. V průběhu večera jsem zaznamenal cosi jako „krizi kapitánské identity“, ale to se nějak vyřeší. S dětmi jsme skončili někdy k deváté hodině, budeme muset vymyslet systematičtější formu práce s nimi a trochu je usměrnit – zatím nám spíše skákaají po hlavách (alespoň mě; neberu teď animáky – ty jsou v pohodě s Majdou, ale ty děti které se do filmování nezapojily) než abychom dělali nějakou smysluplnou činnost. Šel jsem k večeru domluvit zítřejší nakupování Filipa přímo do jednoho z baráků a musím zkonstatovat, že to je smutno pohledět. Smrdělo to tam a vypadalo to tam trošku jako ve squatu. Večer uléhám děěěšně unavený, ještě se s Majdou pomodlíme nešpory a domluvíme se že zítra půjdeme ráno k Trapistům na mši.

Den IV. - čtvrtek

Brzké vstávání a mše u trapistů, vracíme se k osmé hodině ranní a snídáme. Dnešek byl tak trochu krizovka, přistihl jsem se při tom, že když jsem cítil nějaký zápach tak jsem o tom uvažoval jako o „cikánským smradu“. Dopoledne se opět prokousáváme svými materiály, pak přijely první děti ze školy a my jsme šli pomoci Luce s jejich doučováním. Sice vždycky říkám že výuka je ve všem otázkou motivace, ale dostal jsem zabrat co se týče nervů při učení Vlastíka čtení. Přibližně deset minut jsme jenom louskali nadpis, k tomu byl Vlastík velmi živý a musel jsem ho pořád vracet do práce. Pak nám Lucka dala s Verčou písničku kterou je máme naučit zpívat na úterní slavnostní poslední vypálený knoflík. Potom co jsem děti párkrát usměrnil (Jestli toho nenecháš, tak půjdeš ven. Tohle je tvoje poslední šance!), tak šlo všechno vcelku dobře. Akorát ke konci se děti už úplně rozjely a tak jsem jenom pouštěl z notebooku nějaký hip-hop apod. Zabralo na ně jako výuková metoda, když jsem nahrál jejich zpěv na mp3 a pak jsme si to pouštěli. Večer nám při večeři opět obléhali baráček, ale bylo to už klidnější. Až na hlášky typu „Candy, vyhul mi bimbace“ od kluků. Před usnutím jsem ještě pomáhal jednomu ze starších kluků s hledáním obrázků na internetu a zjistil jsem že jeho znalost angličtiny (mohlo mu být tak 19?) je horší než jsem čekal – do

vyhledávače zadal fothos místo photos a podobně. Ukázal jsem mu jak vyhledávat na googlu a příjemně jsme si popovídali. Zítra jedu na nákup jááá!

Den V. - pátek

Ráno jedu nakupovat s paní Dunčkovou, ráno na ní čekám před panelákem a potkávám malého Kubíka, ještě k tomu děti jedoucí do školy. Mávají a volají na mě – což mi zvedá náladu. S paní Dunčkovou vedeme cestou družný rozhovor, o Romech, o sdružení, o mládí i o stáří a vlastně tak obecně. Nakoupil jsem dobroucké jídlo a jeli jsme zase zpátky do Dobré Vody. Byla tu už Vlad'ka a tak jsme pokračovali v čtení o Romech a v našich tématech. Odpoledne bylo super, s většími dětmi jsme hráli divadlo a zase zpívali – nešlo už to ale tak dobře jako včera. Večer jsme s nimi šli blbnout ven a malý kluci po mě chtěli abych jim zarepoval...nevěděl jsem jak, ale vsadil jsem na super štika a dan rýmovanky a tak jsme dali rap-battle. Postupem času jsme získali větší a větší obecenstvo, přišla i dobrovodská omladina (15-18) a smáli se a občas se přidali. Měl jsem co dělat, abych to urýmoval. Po nějaké době začali i vykukovat nejstarší obyvatelé panelového domu z oken a obecenstvo už bylo opravdu velké. Také jsem zaznamenal první agresi, to poté co jsem jednomu klukovi shodil kšiltovku, on se dožral a začal mě škrnt. Kupodivu to nebylo „jeden na všechny, všichni na jednoho“ taostatní se postavili spíš mezi nás a urovnali to. Večer jsem o(1jedné holčiny (15let) dostal její básničky, ať si je přečtu a takové připišu, tak zkusim vymyslet i něco pro ní a doufám že neéhstanu od nějakého Deža po čuni.

Shrnutí pár zapomenutých dní:

lialo se mi několik zajímavých zážitků – mobil už půjčuji klukům, a hry bez obav, vždycky poděkujou a vrátí ho. Když jsem jel prAnjídlo, v autě Aničky Dunčkové mi mobil vypadl a já ho tam zapomněl. Místo toho aby ho kluci jedoucí v autě tiše sbalili, tak mi ho hned po příjezdu předali. Myslím že to je dobré svědectví. Spolu s nejstarší dobrovodskou obyvatelkou jsem lepil obálky pro trapisty a dozvěděl jsem se plno zajímavých věcí – namátkou že žádné romské pohádky zde nevypráví rodiče svým dětem, protože sami rodiče jsou z dětského domova často. Byla to zároveň i taková sonda do rodokmenů v panelovém domě. Většina ze zdejších romů jsou „pobožní“ - věří že něco takového jako Bůh je, občas zajdou do kostela a jsou pokřtěni. Pak je tam pár (může jich být tak 20 celkově) kteří na víru kladou větší důraz, organizují bohoslužbu slova v kapli apod. V neděli jde Eliška a Tereška k prvnímu svatému přijímání. Zúčastnili jsme se i programu „Potichounku“ kde se podařilo panu Tichému krásně zvládnout kupu dětí, navíc k jejich radosti. Kvůli kofole na účtu jsem se musel také dopravit po vlastních do Toužimi. Původně jsem si chtěl půjčit kolo od obyvatel, nakonec jsem ale byl svezem přímo do Toužimi autem jedním z domorodců. Holt, jsou jiní než Češi...to se nedá popřít. Starší obyvatelky vzaly holky na kurz zpěvu romských písní a tak se dál rozvíjela naše infiltrace. Na základně jsme už pouze Romové – tedy, pan Ředitel nám jinak neřekne a také se nezapomene zmiňovat že ty Romové mají největší bordel na pokoji, že se asi už moc asimilovali. No co, hezky se nám to vybarvuje. Když jsme odcházeli z vesnice, Patrik, Kristýna a Monika nás doprovázeli až daleko za vesnici a těžko přetěžko se nám s nimi loučilo. V sobotu tam jedene naposledy.

Student C

1.6. 2009

Dnes jsme přijeli do Teplé. Zítra půjdeme do vísky Dobrá Voda za Romy. Všichni si myslí, že budou Romové drzí a ignorující a že nás všechny okradou. Já zatím nevím co si o tom mám myslet.

2.6. 2009

Ráno po snídani jsme se se skupinkou sešli a povídali si o tom co se dneska bude dít. Po obědě si zabalíme na čtyři dny a vyrazíme do Dobré Vody. Po úmorných deseti kilometrech dorážíme do Dobré Vody, kde se seznámíme se spoustou přátelských Romů. Myslím že to tu bude celkem OK.

3.6. 2009

Ráno po snídani jsme se sešli s Vlad'kou a šli jsme si povídat o Romech a romské problematice. Potom jsme šli na oběd a následovala tříhodinová četba o Romské hudbě, historii, literatuře apod. Po únavném čtení jsme si šli hrát s dětma. Ze začátku to bylo dobré ale tak po hodině kdy jsem běhala s hyperaktivníma dětma jsem byla celkem vyčerpaná a oni jakoby jim energie stále

přibývala . K ve

eru se chovaly už hodně rozjíveně a už to moc nebyla legrace. Večer jsem byla ráda že jdeme spát, protože jsem bala tak vyčerpaná, že jsem málem neudržela oči.

4.6. 2009

Ráno po snídani jsme si četli a po obědě jsme začali zpívat s dětma. Ze začátku byly takové zakřiknutí, potom to docela šlo, ale na konci už je to asi nebavilo a tak byly celkem rozjívaní a dělaly blbosti. Byla jsem celkem utahaná, protože to bylo vyčerpávající je stále uklidňovat ale na rozdíl od pochyb jak se k nám budou chovat je to teď celkem dobrý.

5.6. 2009

Ráno po snídani jsem šla opět číst nějakou knížku. Ale tentokrát o jazyku. Netušila jsem že romština je jeden z nejstarších indických jazyků. Potom byl oběd a pak jsme hráli s dětmi divadlo o Jeníčkovi a Mařence. Když se děti vyblbli na divadle šli jsme všichni zpívat. Potom byla svačina. Měli jsme úplně lahodný meloun. Jenomže jak to děti zpozorovaly začaly nás honit že chtějí taky. Tak jsme jim kus dali a byl klid. Po melounu jsme si šli s dětma hrát. Mě nějak chytnul fotbal a tak jsem s klukama hrála fotbal, pak jsem zakopla a odřela si koleno, loket a dlaň. Tak jsem toho už rk ši nechala. Pak jsme se bavili se staršíma holkama o tom jak skyskládaj básničky. Tady jsou všichni v pohodě – jak malý děti t s jejich starší sourozenci a rodiče. Je to tu fajn a kdybychom ychli, zůstala bych tu klidně ještě týden (až na to spaní na zembo už mě docela bolejí záda).

6.6.2009

Dneska odpoledne odjíždíme na základnu. Před obědem zpíváme s dětmi a zdá se že je to hodně baví a tak jsme to vydrželi až do oběda. Po obědě odjíždíme na základnu a mě už se v autě stýská. Chci už zpátky, protože je to tu super a s Romy je sranda a jsou na nás hodní.

8.6. 2009

Dneska jsme přišli zpátky do Dobré Vody. Všichni jsou rádi že nás uvidí a hned s Lindou začneme zpívat a postupně se k nám přidávají další. Pak se k nám připojí i starší děti a nakonec i dospělí. Rodiče jsou úplně nejlepší. Chovají se podobně jako děti a je s nimi děsná sranda. Jsem ráda že jsme zase tady, už mě to s těmi našimi moc nebaví.

9.6. 2009

Dneska po snídani jsme šli pomoci malovat knoflíky a četli jsme si knížku „Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou“. Tuto knížku čteme už hodně dlouho na pokračování a je to o jedné dívce která vypráví o svém životě. Potom byl oběd a odpoledne si nás zavolala jedna matka a učila nás romské písničky. Potom jsme se museli jít připravit na Knoflíkovou slavnost. K večeru jsme už jenom tak blbli a hráli si s dětmi. Holky si potom s nima šli hrát volejbal. Mrzí mě že už zítra odjíždíme a nejradši bych tu ještě zůstala. Je to strašná představa že už tyhle úžasné lidi a toto příjemné místo nikdy nevidím.

10.6. 2009

Dneska jsme dodělávali animované filmy a potom jsme měli hudební program s bratrem pana ředitele. Po programu jsem šla ven a potkala jsem Patrika a Kristýnu. Lezli jsme po stromě, šli jsme se projít a všichni tři jsme se úžasně bavili. Potom jsem se šla sbalit a večer jsme odjeli na základnu zpátky do Teplý. I když jsem věděla že tam v sobotu a možná už v pátek zase přijedeme, měla jsem úplně slzy na krajíčku, protože tak světlý lidi jsem asi ještě nepotkala. Nevím jak to zvládnou až v sobotu odjedem a já už je asi nikdy nevidím.

12.6. 2009

Dneska po obědě vyrážíme opět do Dobré Vody (teda jenom já, Filip a Majda). Už se na všechny strašně těším. Ze začátku jsem tam jen tak seděla a dívala se jak Filip nahrává dabing do animáčů. Potom nás tam bylo až moc lidí v místnosti a tak jsem šla s dětma ven. Chtěli furt točit a nosit na zádech nebo na koně. Najednou vyšel Patrik z paneláku a vrazil mi do ruky plyšového králíka a řekl: „Nech si ho, ten je pro Tebe.“ A potom zase zašel a ten den jsem ho už neviděla. Mám je všechny strašně ráda a nedokážu si připustit že je zítra uvidíme naposledy.

13.6. 2009

Tak a je to tady – poslední den v Dobré vodě. Nejdřív je to celkem dobrý. Sedíme na dřevěné

projezačce a posloucháme ty nejúchylnější písničky. Pak jdeme do lesa poslouchat ptáky a všichni se tam přežerou šťavelem. Pak si hrajeme na ptáčky v hnízdě a pak jdeme zpátky kde si všechny ptáčky prohlédneme na obrázcích. Je to docela legrace, jaký nový názvy děcka vymyslela při naší soutěži. No a je čas jít zpátky do kláštera. Doufám že se sem ještě někdy dostanu, protože to jsou vážně super lidi.

Student D

2009, 2.6. DEN I

dnes jsme dorazili do vesnice, a pak jsme šli s dětmi na místa v jejich vesnici, kde mají být patroni. Cestou se ukázalo, že jsou děti opravdu živé, víc než sem očekával. Byli jsme s nimi též na jejich tanečním kroužku, kde mohli vybit přebytečnou energii. Velice si nás všechny oblíbily.

2009, 3.6. DEN II

Vzhledem k tomu, že jsme děti nechali, aby se roz dováděli, nebylo to s nimi k vydržení. Nechovali se k nám zrovna uctivě, možná proto, že jsme si neudělali žádné hranice. To byla cyhba, které se dnes pokusím vyvarovat. Myslím, že jsme se sem již začlenili, a že nás berou i dospělí. To je výhoda, protože se s nim můžeme přepravovat do města na nákupy. Děti jsou z nás nadšené, jsou hravé a mají až moc energie.

2009, 4.6. DEN III

zjistil jsem, že s dětmi, které jsou předškolní, nejsou schopné hrát divadla, a jsou u nich vůdčí typy, které musí mít za každou cenu to co chce. U anim. Filmů to bylo výrazně lepší, i když vlastně ještě pořád neposlouchá a museli jsme ho vynést. Největší pohoda a záchrana byla večer animování. Den byl vysilující snad to bude lepší.

2009, 5.6. DEN IV

Dnes byl den v klidu, užněly děti unavené, a starší byly smutné, že odjíždíme. Stále dodyla se ptaly, kdy přijedeme znovu. Ani se netěším na základnu, stěší bych tu zůstal.

2009, 8.6. DEN V

Dnes jsme se vrátili zpět do vesnice, a s Lindou jsme dělali hudební program. Přes všechno úsilí se nám až dnes podařilo se seznámit i se staršími, a zpívali jsme romské písničky, atp. Všichni byli venku a uvnitř bude klid.

2009, 9.6. DEN VI

Dnes byla knoflíková slanost, kde nám snědli malé děti všechno jídlo, než jsme stihli spočítat knoflíky. Jinak venkovní aktivity tipu fotbal, volejbal a hledání hub. Nic zvláštního pro tenhle den.

Student E

DENÍČEK ♥

1.6.

Příjezd do Teplé. Zítra půjdeme k Romům, trochu jsme na jejich úkor na pokoji vtipkovali, ale myslím, že všechno dopadne dobře.

2.6.

Privítaly nás romské děti a začaly nás provádět po vesnici. Nejprve byly trochu zamlklejší, ale postupem času se začaly docela rozjíždět. Děti jsou už až trochu moc vlezlé, pořád nakukují do oken. Ale jde to, jenom jsou hrozně aktivní.

3.6.

Odpoledne jsme se šli opět věnovat dětem, nejprve si chtěly pořád hrát na honěnou, ale stačilo s jedním udělat něco nového a hned to chtěly všechny děti dělat taky. Pořád chtěly nosit na zádech, dělat letadlo apod. Postupem času se dost rozjívily a bylo dost náročné se jim věnovat. Naštěstí jsem pak šla s těmi většími dětmi malovat. Až na jednoho kluka (Vladíka), co pořád potřeboval upoutávat pozornost, tam byl docela klid. S většíma holkama (tak 8-10 let) se dá i docela dobře

povídat. Dětem se po delší chvíli nedaří moc soustředit a začínají blbnout, jsou ale šikovné a kresly hezky.

4.6.

Dnes odpoledne jsme měli za úkol hrát s menšími dětmi divadlo. Bylo to hrozný!!! Děti byly hrozně roztěkané a nedokázaly se soustředit. Pořád chtěly tahat na zádech... a jedna vůdčí holčička zas chtěla všechno organizovat. Nesmíme s nimi dovnitř, protože se tam točí film a tak s nimi nejde skoro nic dělat a venku je zima. Divadlo s nimi nemá cenu, snad až s těmi většími.

5.6.

Po dopoledním studiu jsme se opět začali věnovat dětem. Tentokrát jsme naštěstí dostali ty starší, tak to nebylo tak náročné. Chtěli jsme s nimi hrát divadlo o skřítcích které si sami vymýšlely, ale nešlo to, tak jsme navrhli pohádku O perníkové chaloupce. Dětem se nejdřív hrát nechtělo, tak jsme jim pohádku zahráli nejprve my. Smály se u toho a když jsme skončili, docela nadšeně se do hraní pustily. Zahrály tedy divadlo podle toho našeho a pak chtěly hrát dohromady s námi. Měli jsme hrát o skřítcích, ale nakonec z toho vylezl masakr motorovou pilou. Pak jsme se zase chvíli věnovali mladším, ale už jsem jim nedovolila lezení na záda a letadlo jsem jim udělala asi jen dvakrát, tak to už nebylo tak náročné. Taky jsme se chvíli bavili s jednou „dospělou“ holkou a ta nechápala, že se nám tu může líbit a že nikdo nekouříme. Při večeři nastalo obvyklé klepání na okna.

6.6.

Dneska celý den prší, nemůžu si tady s dětmi hrát venku a tak je docela klid. Nejdřív jsme studovali, já už přepisovala do počítače. Některé děti zpívaly, ale většina jich byla doma.

8.6.

Po třetí hodině jsme dorazili do Dobré Vody, přišla s námi i Linda. Začali jsme zpívat s menšími dětmi a Linda hrála na kytaru. Moc se jim to líbilo a i když všechny děti nezpívaly, byly pozorní a nezlobily. Pak jsme požádali dospělý ženský aby zazpívaly nějakou romskou písničku. Nejdřív se jim do toho nechtělo, ale pak, s kazeťákem, se rozzpívaly. Říkaly ale, že romsky neumí a textům z písniček nerozumí. Pak nám k tomu ještě se staršíma holkama začaly tancovat. Dokonce nás začaly učit kroky k tradičním romským tancům a i nějakou sestavu. Šlo jim to skvěle, ale myslím že já se to jen tak nenaučím. Bylo to supr, jak byly vstřícné a přišly s tím úplně sami a chovaly se hrozně kamarádsky.

9.6.

Dneska ráno jsme natírali knoflíky, byla to docela fuška, protože jich bylo hrozně moc. Pak jsme něco stříhali apod., menší děti nám pořád nechtěly dát edkoj. Pak nás jedna pani zavolala a učila nás romské písni, dika vala nám text a nahráli jsme si melodii. Bylo dobrý jak byli na šený do hudby a do toho nás to naučit. Pak začala knoflíková s svnost. Té jsme se moc neúčastnili, protože jsme počítali knofl y, nakonec jich bylo 10 553, já si předtím tipla že jich bude 1 v 535 a tak jsem vyhrála čokoládu. Většina romek něco upekla, ta jtam bylo hodně jídla, i když na nás se moc nedostalo. Večer js h pak s velkýma holkama hráli volejbal, postupně se k nám přidávali i kluci a pod nohama se nám pletly malé děti. Všichni byli hrozně kamarádský a malé děti přítulné.

13.6.

Dnes jsme s dětmi dělali ptačí stezku. Moc se to podle mě nevyvedlo, děti dělaly hrozný povik, takže ptáky neslyšely a nakonec to skončilo tím, že se celou dobu cpaly šřavelem. Ale alespoň se venku vyřádily. Dneska je vidíme naposled, všichni se s námi rozloučili a holky nás nechtěly pustit. Všichni Romové byli moc prima a jsem ráda, že jsem měla možnost je alespoň trochu poznat. Určitě jsem se díky nim zbavila některých předsudků o Romech.

Použitá literatura:

Lacková Elena, Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou, Triáda, Praha 2002

Nejedlá M., Svobodová A., Trombiková J., Co mi doma vyprávěli, Občanské sdružení R-MOSTY, 2001

Nečas Ctibor, Romové v České republice včera a dnes, Univerzita Palckáho, Olomouc 1999

Reiznerová Margita, Kaři, Sdružení romských autorů – ROMAŇI ČHIBO, Praha 1994

Horváthová Jana, Kapitoly z dějin Romů, Společenství Romů na Moravě, 2002

Hübschmannová Milena, Romské pohádky, Fortuna, Praha 1999

Hübschmannová Milena, Romano džañiben, Společnost přátel časopisu Romano džañiben, Praha 2000

Hübschmannová Milena, Můžeme se domluvit, Univerzita Palckáho, Olomouc 2002

Hübschmannová Milena, Naše abeceda, Fortuna, Praha 1998

Kosová Jana, Řízení komunitního rozvoje

Poděkování

Na tomto místě bychom rádi poděkovali lidem, kteří velkou měrou přispěli ke vzniku a hladkému průběhu naší práce. Ať lidem, kteří nás vlídně přijali a postarali se o nás když jsme potřebovali pomocnou ruku, tak lidem kteří s námi v Dobré Vodě strávili část svého života a věřím že zanechali část svého srdce. Poděkování patří:

Mgr. Magdaléně Bartákové za odborný dohled a také nadhled se kterým s námi pracovala

Mgr. et Mgr. Vladěce Bartákové za konzultaci a odborný dohled

Mgr. Janě Kosové, výkoné ředitelce o.s. Český Západ, za optimismus a vstřícný přístup

Paní Dunčkové za bezplatnou taxi službu našich studentů do Toužimi pro jídlo

Mgr. Lindě Langerové za pomoc s hudebním programem

Mgr. Adamovi Pospíšilovi za odbornou konzultaci v oboru romistiky

Všem lidem z dobrovodské komunity za nezapomenutelných čtrnáct dní!

Závěrem...

...zbývá jen shrnout to co jste si (pokud jste přečetli celý sborník) přečetli na minulých stranách. Bylo nám jasné, že návštěva Dobré Vody a studium romské historie a kultury náš postoj k Romům velice změní. Nikdo ovšem (ani my, ani naši konzultanti) nemohl očekávat že se postoj k Romům změní tak razantně. Je škoda že tou věcí která nás změnila je hlavně osobní zkušenost – tedy něco co nelze plně předat. Cílem tohoto sborníku a práce na něj navazující je přiblížit Vám čtenářům to, co jsme si my prožili na vlastní kůži a to co nás změnilo. Doufáme že alespoň část toho co jsme prožili jste vy zažili při čtení deníků a hlavně, že Vám tato práce rozšířila obzory co se Romů týče.